

Jagoda Schmidt, Marcin Skupiński

W stronę wspólnego działania: raport z diagnozy sześciu miejscowości wiejskich

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Osieku

Przedstawiamy Państwu raport podsumowujący diagnozę lokalną zrealizowaną przez zespół badawczy Stowarzyszenia „Pracownia Etnograficzna” im. Witolda Dynowskiego na zlecenie Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Osieku w województwie świętokrzyskim. Diagnoza jest częścią projektu „Razem działamy – lokalnie korzystamy” finansowanego ze środków programu Narodowego Centrum Kultury „Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2020”.

1. Wstęp.....	5
2. Opis badania.....	5
2.1 Warsztat wydobywczy z pracownikami M-GOK.....	6
2.2 Ankieta online.....	7
2.3 Warsztat online z mieszkankami i mieszkańcami gminy.....	10
2.4 Wywiady telefoniczne.....	10
3. Badane miejscowości i ich zasoby.....	10
3.1 Bukowa.....	10
3.2 Pliskowola.....	12
3.3 Suchowola.....	14
3.4 Długoleka.....	17
3.5 Kąty.....	19
3.6 Lipnik.....	19
3.7 Osiek.....	20
4. Potrzeby i pomysły mieszkańców.....	20
4.1 Zainteresowania i czas wolny.....	20
4.2 Potrzeby kulturalne mieszkańców.....	21
4.2.1. Integracja międzypokoleniowa.....	21
4.2.2. Zajęcia dla dzieci i młodzieży.....	22
4.2.3. Warsztaty/kursy dla dorosłych.....	22
4.2.4. Miejsca spotkań/świetlice.....	24
4.2.5 Kino plenerowe/pokazy filmowe.....	25

4.2.6. Występy na żywo (spektakle teatralne, występy kabaretowe).....	25
4.2.7. Sprzęt/wyposażenie i infrastruktura.....	26
4.3 Pomysły mieszkańców na działania kulturalne w swoich miejscowościach.....	27
4.3.1 Impreza integracyjna.....	27
4.3.2 Kino plenerowe.....	27
4.3.3 Świetlica w Pliskowoli.....	29
4.3.4 Kurs gotowania, szycia i tańca w Długołęce, zawiązanie koła gospodyń wiejskich.....	30
4.3.5 Warsztaty rozwojowe dla kobiet w Suchowoli.....	31
4.3.6 Orkiestra i świetlica strażacka w Suchowoli.....	31
4.3.7 Szkolenie/wyjazd studyjny dla lokalnych działaczy i mieszkańców.....	31
4.3.8 Wycieczka do Zakopanego dla dzieci i seniorów z Długołęki oraz Lipnika.....	32
4.3.9 Publikacje i działania poświęcone lokalnej historii oraz tradycji.....	33
4.4 Miejsca spotkań, sposoby komunikacji i zdobywania informacji o wydarzeniach.....	33
4.4.1 Kluczowe miejsca spotkań w badanych miejscowościach.....	33
4.4.2 Najważniejsze kanały komunikacji M-GOK z mieszkańcami.....	34
4.5 Działalność domu kultury z perspektywy mieszkańców.....	36
5. Rekomendacje.....	42
5.1 Wsparcie integracji międzypokoleniowej.....	42
5.2 Działania w miejscowościach wiejskich.....	43
5.3 Wsparcie lokalnych stowarzyszeń i liderów.....	44
5.4 Zaangażowanie społeczności lokalnych.....	45
5.5 Tworzenie miejsc spotkań/świetlic/MAL-i w miejscowościach wiejskich.....	46
5.6 Rozszerzenie oferty domu kultury.....	47
5.7 Budowa sceny w M-GOK w Osieku.....	47
6 Podsumowanie.....	48

1. Wstęp

Program „Dom Kultury+” od wielu lat wspiera lokalne instytucje kultury, zwłaszcza gminne ośrodki kultury, w rozwijaniu potencjału kulturotwórczego i aktywizacji mieszkańców i mieszkańek wsi oraz małych i średnich miejscowości. Chęć wspierania lokalnych społeczności w odkrywaniu swoich zasobów, potencjału i lokalnego dziedzictwa oraz w rozwijaniu inicjatyw lokalnych i wzmacnianiu solidarności społecznej jest również główną motywacją badań i analiz lokalnych przeprowadzanych w ramach części diagnostycznej projektów „Dom Kultury+” przez badaczy i badaczki Stowarzyszenia „Pracownia Etnograficzna”.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury (M-GOK) w Osieku realizował już wcześniej działanie w ramach programu „Dom Kultury+”. W 2014 roku zrealizowano projekt „Wspólne działanie – lokalne zaangażowanie”. We współpracy z Towarzystwem Inicjatyw Twórczych „ę” przeprowadzono wówczas diagnozę następujących miejscowości: Ossala, Tursko Wielkie, Trzcianka, Trzcianka Kolonia, Szwagrów, Matiaszów, Niekrasów, Niekurza, Nakół, Sworzeń, Mucharzew, Strużki. W ramach działania realizowanego w 2020 roku zaplanowano diagnozę kolejnych, niebadanych wcześniej miejscowości: Pliskowoli, Suchowoli, Bukowej, Długoleki, Lipnika, Kątów.

Nadrzędnym celem badania było określenie potrzeb kulturalnych osób zamieszkujących wyżej wymienione miejscowości oraz ustalenie, w jaki sposób najlepiej prowadzić działalność M-GOK w Osieku, żeby zachęcić społeczność gminy do aktywnego uczestnictwa w kulturze i realizacji działania „Razem działamy – lokalnie korzystamy”.

2. Opis badania

Diagnoza obejmowała sześć miejscowości położonych w gminie Osiek: Bukowa, Pliskowola, Suchowola, Długoleka, Kąty i Lipnik z wyłączeniem miasta Osiek.

Tematem diagnozy były potrzeby kulturalne mieszkańców wyżej wymienionych miejscowości.

Ogólny kwestionariusz, zaproponowany przez pracowników M-GOK w Osieku podczas ustalania zakresu badania, obejmował trzy pytania:

- „Co lubisz robić w wolnym czasie?”,
- „Co chciałbyś, aby działo się w twojej miejscowości?”,
- „Na jakie zajęcia domu kultury chciałbyś chodzić?”.

W oparciu o doświadczenie badawcze realizatorów badania ten podstawowy zestaw został uzupełniony o pytania umożliwiające diagnozę barier w dostępie do kultury oraz lokalnych zasobów. Ponadto, z inspiracji animatorki biorącej udział w projekcie, w procesie diagnozy uwzględniono aspekt ko-kreacji i aktywizacji społecznej poprzez zachęcanie osób uczestniczących w badaniu do wymyślania własnych pomysłów na działania kulturalne w swoich miejscowościach.

Ostateczny, szczegółowy kwestionariusz badania został wypracowany w ramach warsztatu wydobywczego z pracownikami domu kultury oraz uszczegółowiony podczas konsultacji zespołu badawczego z zespołem M-GOK. Dzięki temu badanie w swoim ostatecznym kształcie zyskało znacznie bardziej partycypacyjny charakter, skupiając się między innymi na aktywnościach mieszkańców i ich własnych pomysłach na działalność kulturalną.

W trakcie przygotowań do przeprowadzenia diagnozy lokalnej odnotowano pierwszy w Polsce przypadek choroby Covid-19, co spowodowało, że w okresie realizacji badania (kwiecień-maj 2020) obowiązywały obostrzenia ograniczające możliwości podróżowania oraz prowadzenia wywiadów „twarzą w twarz”. Ze względu na te ograniczenia M-GOK, po konsultacji z zespołem badawczym, podjął decyzję o przeprowadzeniu badania w zmienionej formie i użyciu narzędzi online. Na potrzeby M-GOK w Osieku zespół badawczy opracował wyjątkową metodologię diagnozy „zdalnej”, wykorzystując do przeprowadzenia badania następujące narzędzia:

- warsztat wydobywczy z pracownikami M-GOK,
- ankieta online,
- warsztat online z mieszkankami i mieszkańcami gminy,
- wywiady telefoniczne z lokalnymi liderami.

2.1 Warsztat wydobywczy z pracownikami M-GOK

W ramach warsztatu online z pracownikami domu kultury zdiagnozowano potrzeby M-GOK w Osieku i omówiono problemy, do rozwiązania których dąży on we współpracy z Narodowym Centrum Kultury. Na tej podstawie określone zostały trzy kluczowe obszary badania:

- problemy o charakterze społecznym/psychologicznym (związane z nastawieniem wobec domu kultury czy działalności lokalnej ogólnie),

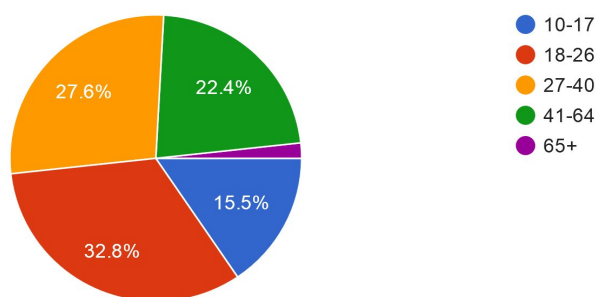
-
- problemy związane z komunikacją (dlaczego informacje nie docierają do osób mieszkających w okolicznych miejscowościach, czy istnieją przeszkody w dotarciu ich mieszkańców do Osieka),
 - potrzeby mieszkańców (w tym preferowane sposoby spędzania czasu wolnego i oczekiwania wobec instytucji takich jak M-GOK).

Następnie, stosując technikę „burzy mózgów”, badacze z uczestniczkami warsztatu wygenerowali zestawy pytań, które chciałyby one zadać mieszkańcom, by lepiej poznać ich perspektywę na wymienione wcześniej zagadnienia. Pytania te posłużyły do stworzenia kwestionariusza, na którym oparta została ankieta online.

2.2 Ankieta online

Badanie ankietowe przeprowadzone zostało przy użyciu narzędzia Google Forms. Na prośbę pracowników M-GOK przygotowane zostały dwie wersje ankiety – kwestionariusz skierowany do wszystkich mieszkańców i mieszanek gminy oraz, nieco zmodyfikowany, rozesłany drogą mailową bezpośrednio do osób wytypowanych przez M-GOK jako liderzy lokalni, tj. osoby już zaangażowane w działania na rzecz społeczności i mogące pełnić w realizowanym projekcie rolę lokalnych ekspertów i animatorów. Ankietę wypełniło 58 osób, w tym 49 udzieliło odpowiedzi na wszystkie pytania.

Wiek
58 responses

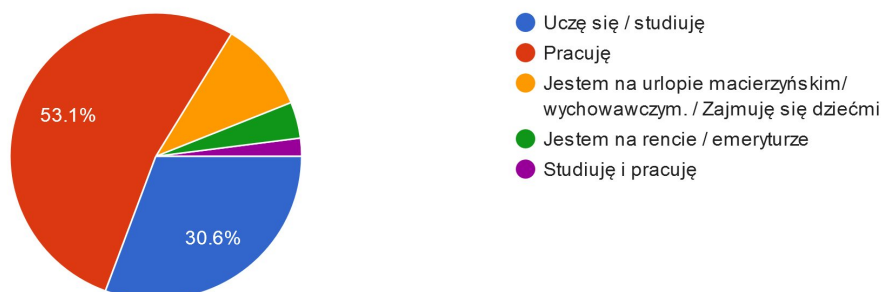

Wśród respondentów dominują osoby w wieku produkcyjnym, z niewielką dominacją grupy młodych dorosłych (18-26 lat). Przewidywana ze względu na wykluczenie cyfrowe

osób starszych w Polsce¹ niska reprezentacja osób w wieku 65+. znalazła potwierdzenie w wynikach badania ankietowego. Tylko jedna osoba należąca do tej grupy wiekowej wzięła udział w badaniu. Ankieta jedynie w niewielkim stopniu objęła również grupę nastolatków poniżej 18 roku życia, którzy należą do ważnych uczestników działań M-GOK.

Co robisz?

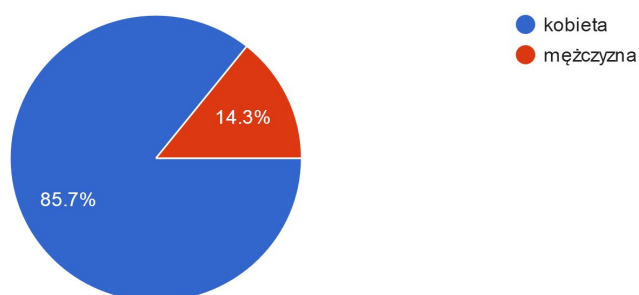
49 responses

Zgodnie ze strukturą wiekową ankietowanych większość respondentów to osoby aktywne zawodowo. Około 30% to osoby kontynuujące naukę.

Płeć

49 responses

Co ciekawe, wśród osób, które wzięły udział w badaniu, znaczną większość (ponad 85%) stanowią kobiety. Kobiety stanowiły również znaczną część respondentek w wywiadach telefonicznych. Można przyjąć, że odzwierciedla to zaangażowanie kobiet w sprawy lokalnych społeczności. W części wsi objętych diagnozą urząd sołtysa sprawuje kobieta. Kobiety stanowią również większość osób zaangażowanych w tworzenie

¹ Cyrklaff, Magdalena J., Wykluczenie cyfrowe osób w wieku 50+. Sygnalizacja Problemu. *Monografie i opracowania naukowe WSB w Toruniu, nr.9* (2016), str. 199- 211.

stowarzyszeń i kół gospodyń wiejskich oraz aktywnie działają w grupach nieformalnych odpowiedzialnych za organizację ważnych wydarzeń, takich jak dożynki czy święta kościelne.

Zdalna forma badania wykazuje, niestety, pewne ograniczenia względem typowego, jakościowego badania etnograficznego, które pozwala na dotarcie do nawet bardzo małych społeczności oraz dogłębne zrozumienie ich potrzeb i problemów. Respondentami ankiety online były osoby posługujące się Internetem i zainteresowane tym, co dzieje się w gminie i w domu kultury. Proporcjonalnie do liczby mieszkańców badanych miejscowości więcej odpowiedzi pochodziło z większych miejscowości. Najwięcej ankiet wpłynęło ze wsi Suchowola, a rozkład miejscowości wyglądał następująco:

35 - Suchowola

10 - Osiek

7 - Pliskowola

3 - Długolęka

1 - Kąty

1 - Kielce

1 - Gmina Osiek

Mimo że ankieta nie była skierowana do mieszkańców Osieka, wypełniło ją 10 osób z tej miejscowości i ich odpowiedzi zostały uwzględnione w analizie. Kwestionariusz wypełniła również jedna osoba deklarująca jako miejsce zamieszkania Kielce. Jej odpowiedzi nie zostały uwzględnione w analizie ze względu na brak bezpośredniego powiązania z gminą Osiek i projektem.

Na ankietę skierowaną do lokalnych liderów i rozesłaną do kilkunastu osób wytypowanych przez M-GOK odpowiedziało jedynie pięć osób – dwie z Bukowej i po jednej z Suchowoli, Pliskowoli i Długolęki.

2.3 Warsztat online z mieszkankami i mieszkańcami gminy

Przeprowadzony w ramach diagnozy warsztat z udziałem mieszkańców gminy w największym stopniu skupiał się na ko-kreacyjnym aspekcie badania. Do jego realizacji w wersji online wykorzystane zostało narzędzie Google Jamboard. Na warsztat złożyły

się trzy aktywności. W ramach pierwszej określone zostały zasoby każdej z badanych miejscowości (z uwzględnieniem dziedzictwa niematerialnego). Druga część warsztatu poświęcona była generowaniu pomysłów na nowe działania kulturalne w miejscowości/gminie. Trzecia zaś – uszczegółowieniu i zaplanowaniu realizacji najbardziej obiecującego spośród wygenerowanych pomysłów. W warsztacie wzięło udział dwoje mieszkańców Pliskowoli i dwie mieszkanki Suchowoli. Efekt wspólnej pracy w aplikacji Jamboard zapisany został w formacie PDF i stanowi załącznik do niniejszego raportu.

2.4 Wywiady telefoniczne

W ramach badania przeprowadzono 12 wywiadów telefonicznych. Rozmówców wytypowali pracownicy M-GOK. W grupie tej dominowały osoby aktywne społecznie, lokalni liderzy, znalazły się w niej również dwie osoby na emeryturze. Wywiady telefoniczne pozwoliły pogłębić wiedzę o tych grupach, które w ograniczonym stopniu wzięły udział w ankiecie (lokalni liderzy, seniorzy). Dzięki tym rozmowom udało się również dotrzeć do trojga lokalnych artystów.

3. Badane miejscowości i ich zasoby

3.1 Bukowa

Wieś Bukowa położona jest w północnej części gminy Osiek i należy do parafii Wiązownica. Jej historia sięga średniowiecza, a nazwę wzięła prawdopodobnie od pobliskiego lasu². W okolicy znajduje się Ostoja Żyznów (specjalny obszar ochrony siedlisk przyrodniczych Natura 2000), a na terenie wsi – kapliczka z I połowy XIX wieku. W okresie powojennym we wsi wybudowano szkołę podstawową, która działała do 2012 roku. Obecnie budynek szkoły nie jest wykorzystywany. Ponadto we wsi znajdują się leśnictwo i remiza OSP.

W 2011 roku Bukowa liczyła 321 mieszkańców³. Według informacji miejscowej liderki, część mieszkańców zajmuje się rolnictwem, część jeździ do pracy do Sandomierza, Tarnobrzega czy Staszowa. Dużo młodych ludzi wyjechało za granicę. Jako lokalnych twórców w ankietach wymieniono muzyków.

² [https://pl.wikipedia.org/wiki/Bukowa_\(powiat_staszowski\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Bukowa_(powiat_staszowski))

³ źródło: GUS, NSP 2011, https://www.polskawliczbach.pl/wies_Bukowa_osiek_swietokrzyskie

Od 2004 roku we wsi działa Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły i Wsi Bukowa „Bukowianie”. Założone przez Józefa Bednarczyka, lokalnego przedsiębiorcę, a zarazem miłośnika Bukowej, stowarzyszenie kilka razy w roku organizuje spotkania kulturalno-towarzyskie, wśród których badani wymieniali zabawę na Dzień Dziecka, koncert starych piosenek na Zielone Świątki czy Dzień Kobiet uatrakcyjniany domowymi przekąskami i prezentacją firmy kosmetycznej.

W 2018 roku stowarzyszenie realizowało projekt „Organizacja terenu rekreacyjno-sportowego w miejscowości Bukowa”, który był dofinansowany z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Na wyremontowany teren wokół budynku Ochotniczej Straży Pożarnej przeniesiono altanę i plac zabaw dla dzieci. Ponadto powstały boiska sportowe oraz siłownia zewnętrzna⁴. W 2020 roku planowano zakończenie remontu piwnicy w remizie i utworzenie w niej izby pamięci. Członkowie stowarzyszenia zamierzali w tym celu zebrać wśród mieszkańców stare przedmioty, ale działania te zostały zawieszone ze względu na epidemię.

Obecnie w stowarzyszeniu działa niewiele osób (choć zapisanych jest znacznie więcej). Została jedynie „garstka aktywnych osób”, głównie starszych, stwierdziła jedna z rozmówczyń, podkreślając, że stowarzyszeniu potrzebne jest przeorganizowanie i zaangażowanie młodszych członków.

Ze stowarzyszeniem ściśle współpracują strażacy. Według lokalnej liderki te same osoby działają w stowarzyszeniu i OSP i zajmują się organizacją wydarzeń. Poza opisanymi wcześniej corocznymi spotkaniami, w 2019 roku odbyła się uroczystość z okazji Dni Strażaka i 90-lecia OSP w Bukowej.⁵

3.2 Pliskowola

Pliskowola to duża wieś, położona w centralnej części gminy, niedaleko Osieka. W 2011 roku mieszkały tu 1 004 osoby⁶. Część mieszkańców zajmuje się rolnictwem, część pracuje w okolicznych miejscowościach. Niektórzy, zwłaszcza młodzi, wyjeżdżają w poszukiwaniu pracy za granicę.

Historia szkoły podstawowej w Pliskowoli sięga początku XX wieku⁷. W latach 90. XX wieku we wsi wybudowano kościół pw. Miłosierdzia Bożego, który obecnie stanowi

4 „Wieści Osieckie” Nr 1(4) styczeń - marzec 2019, s. 8

5 <https://echodnia.eu/swietokrzyskie/gminny-dzien-strazaka-2019-w-gminie-osiek-z-obchodami-jubileuszu-90lecia-ochotniczej-strazy-pozarnej-w-bukowej-zdjecia/ar/c1-14130979>; „Wieści Osieckie” Nr 2(5) kwiecień - czerwiec 2019, s. 10-11

6 źródło: GUS, NSP 2011, https://www.polskawliczbach.pl/wies_Pliskowola

7 <http://www.psp.pliskowola.szkolnastrona.pl/index.php?c=page&id=34>

kaplicę dojazdową parafii osieckiej⁸. W Pliskowoli działają też leśnictwo oraz jednostka OSP, która niedawno obchodziła swoje 95-lecie.

Jak twierdzi członek lokalnego stowarzyszenia, „Pliskowola to chyba najbardziej aktywna miejscowość w gminie”. Kilka mieszkanki wolontaryjnie dba o kościół. Dwóch leśników prowadzi od czasu do czasu pogadanki z dziećmi oraz akcje sprzątania lasu. W okresie letnim Publiczna Szkoła Podstawowa w Pliskowoli organizuje Dzień Rodziny. W ramach tego święta w 2019 roku mieszkańcy mogli pochwalić się swoimi talentami, biorąc udział w „Koncercie życzeń” oraz różnych zabawach, konkursach i konkurencjach sportowych. Przygotowano również poczęstunek oraz dmuchane zjeżdżalnie dla najmłodszych. Imprezę wsparły lokalne firmy – partnerzy szkoły⁹.

Wiele wydarzeń kulturalnych odbywa się w remizie OSP. Znajdują się tam dwie duże sale z zapleczem kuchennym, z których korzysta również stowarzyszenie. Niestety, budynek wymaga remontu. Dawniej strażacy organizowali w remizie potańcówki, obecnie jednak tradycja ta wygasła¹⁰. Powodem jest konieczność wynajęcia ochrony wymaganej na tego typu imprezach.

Prężnie działa założone w 2010 roku Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Pliskowola¹¹. Organizowane są dożynki, wycieczki rowerowe, rajdy, kino plenerowe, pikniki, Dzień Kobiet. „Jeździmy z wieńcem na gminne dożynki, na festynach jesteśmy, przygotowujemy albo organizujemy poczęstunek. Były częstsze spotkania w remizie, organizowałyśmy zumbę dla młodzieży, warsztaty decoupage, kosmetyczne chyba też były”, opowiadała jedna z działaczek stowarzyszenia. Większość z wydarzeń wymienionych przez liderów zapamiętali również mieszkańcy Pliskowoli i podawali w ankietach jako te, w których ostatnio uczestniczyli.

Ciekawą imprezą jest Babski Comber – organizowana co roku zabawa taneczna połączona z poczęstunkiem i różnymi konkursami. Członkini stowarzyszenia opowiadała, że raz impreza ta odbyła się w miejscowej szkole (w remizie jest za zimno), ale zwykle wynajmowana jest z tej okazji sala z zapleczem kuchennym gdzieś w okolicy, np. w Karczmie Świętokrzyskiej czy, jak w lutym tego roku, w hotelu Rytwiany.

W 2019 roku stowarzyszenie zrealizowało projekt „Lato z frajdą” dofinansowany z programu „Działaj Lokalnie”¹². Zapewnił on szereg atrakcji dla dzieci i rodziców: rajd rowerowy po ścieżkach nadleśnictwa Staszów połączony z pogadanką leśnika

8 <https://diecezjasandomierska.pl/osiek-sw-stanislawa-bim/>

9 „Wieści Osieckie” Nr 2(5) kwiecień - czerwiec 2019, s. 22

10 Na facebook’owym profilu Pliskowola ostatnie informacje nt potańcówek są z czerwca 2014, <https://www.facebook.com/Pliskowola-673657706010460>

11 <https://www.facebook.com/Stowarzyszenie-na-rzecz-rozwoju-wsi-Pliskowola-402689683266150/>

12 <http://dzialajlokalnie.pl/o-programie/>

i sygnalisty myśliwskiego, piknik rodzinny na święto plonów, warsztaty rękodzielnicze prowadzone przez grupę animacyjną „Frajda” oraz warsztat projektowania koszulek i malowania figurek „Popołudnie z kolorami”, który prowadziła zaprzyjaźniona wolontariuszka¹³.

We wrześniu 2019 roku w drugiej edycji programu „Moje miejsce na ziemi” finansowanego przez Fundację ORLEN, Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Pliskowola otrzymało grant na realizację projektu „Dobłą kondycję mam, bo o nią systematycznie dbam”. W ramach realizacji projektu w tym roku zaplanowano m.in. przeprowadzenie gry dla dzieci i seniorów „Korboł”, a także zakup środków ochronnych przeciw Covid-19.

Obecnie w stowarzyszeniu aktywnie działa 15-20 członków. Jeden z nich twierdzi, że główną przeszkodą w działaniu są niedostateczne fundusze. „Dobrze by było, żeby stowarzyszenie mogło się spotykać, robić np. stroiki i je sprzedawać”, stwierdził.

W Pliskowoli są osoby uzdolnione plastycznie oraz wokalnie, grające na instrumentach, malujące i szkicujące. Jedna z respondentek stwierdziła: „Lubię robić różne dekoracje, stroiki”, ale nie wie, czy chciałaby prezentować swoją twórczość szerszemu gronu.

3.3 Suchowola

Suchowola również znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie Osieka. Wielkością zbliżona jest do Pliskowoli. W 2011 roku mieszkało tu 1068 osób¹⁴. Mieszkańcy są w różnym wieku. Dużo wśród nich emerytów, ale też dużo dzieci, zauważyły rozmówczynie. Do miejscowej szkoły uczęszcza ponad 100 uczniów.

Suchowola to wieś rolnicza. Wielu mieszkańców uprawia pomidory szklarniowe oraz inne warzywa. Niektórzy wyjeżdżają do pracy za granicę, jeszcze inni prowadzą własną działalność gospodarczą na miejscu.

„To piękna wieś, przez środek płynie rzeka, jest coraz więcej domków”, opowiadała jedna z mieszanek Suchowoli. Martwiło ją jednak, że ludzie są zamknięci w sobie, dzieci nie bawią się razem na podwórku, „każdy myśli tylko o sobie”. To dość zaskakujące (i zastanawiające) spostrzeżenie, zważywszy na liczne wydarzenia kulturalne i dużą aktywność mieszkańców Suchowoli w ostatnich latach.

¹³ „Wieści Osieckie” nr 3(6) lipiec-wrzesień 2019, s. 14; „Wieści Osieckie”, Nr 4(7) październik - grudzień 2019, s. 12-13

¹⁴ GUS, NSP 2011, https://www.polskawliczbach.pl/wies_Suchowola_osiek_swietokrzyskie

W Suchowoli od ponad 90 lat działa jednostka OSP. Remiza była często udostępniana na lokalne wydarzenia, z czasem jednak problemem stał się brak ogrzewania i zły stan budynku. Obecnie wybudowano (ale jeszcze nie oddano do użytku) nową remizę. Na jej otwarcie niecierpliwie czekają nie tylko strażacy, ale też lokalni działacze, gdyż jedno pomieszczenie ma zostać przeznaczone na ich potrzeby.

Innym ważnym miejscem, wokół którego skupia się życie mieszkańców, jest szkoła. Pierwsza jednostka oświatowa w Suchowoli powstała pod koniec XIX wieku¹⁵. W latach 60. XX wieku otwarto Publiczną Szkołę Podstawową im. Marii Konopnickiej, która funkcjonuje do dziś. W tym samym budynku działa też przedszkole.

25 maja 2019 roku szkoła obchodziła jubileusz 55-lecia istnienia. W zorganizowanie uroczystości zaangażowali się m. in. uczniowie, którzy przygotowali pokaz poloneza, występ chóru szkolnego oraz prezentacje talentów muzycznych i recytatorskich. Zaprezentowane zostały również wystawy dawnych zdjęć klasowych oraz narzędzi i przyborów szkolnych z czasów PRL-u. Jak można wyczytać w relacji z wydarzenia, „uroczystość jubileuszu była wspaniałą okazją do wspólnych spotkań i integracji społeczności lokalnej”¹⁶. W budynku szkoły odbywały się też niektóre wydarzenia kulturalne organizowane przez lokalne stowarzyszenie.

Stowarzyszenie rozwoju wsi Suchowola „Wszyscy razem” działa od 2016 roku. Organizowało m.in. kurs komputerowy dla seniorów, lekcje tańca, warsztaty, wycieczki, wydarzenia okolicznościowe (np. z okazji Święta Niepodległości), spotkania społeczności (wspólne ognisko, grill, pieczenie gofrów). Działaczka stowarzyszenia zauważyła jednak, że ostatnio aktywność społeczna w Suchowoli przygasa, ciężko coś zorganizować, „ludziom się nie chce”. Stowarzyszenie liczy 27 członków, około 15 działa aktywnie, ale zwykle angażuje się pięć osób. „To, co było, to wszystko było fajne, była zgrana grupa, dziewczynom się chciało. Ale teraz się powypisywały z różnych względów”, opowiadała. Działalność stowarzyszenia utrudnia też brak stałego lokum (organizacja liczy na salę w nowej remizie).

W 2018 stowarzyszenie zrealizowało projekt „Suchowolskie smaki” dofinansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, LGD „Dorzecze Wisły” oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020¹⁷. W ramach projektu odbyły się spotkania oraz warsztaty kulinarne nawiązujące do miejscowych tradycji, wydano także publikację z lokalnymi przepisami kulinarnymi. Działania te

¹⁵ <http://www.pspsuchowola.szkolnastrona.pl/index.php?c=article&id=169>

¹⁶ Aleksandra Mysłęk / Joanna Tomczak <http://www.pspsuchowola.szkolnastrona.pl/art,208,ju> zob. też „Wieści Osieckie” Nr 2(5) kwiecień - czerwiec 2019, s. 20-21

¹⁷ http://leliwa.pl/suchowola__suchowolskie_smaki/

zaangażowały zarówno starszych jak i młodszych mieszkańców. Wydarzenia odbywały się w remizie, z projektu zakupiono także niezbędny sprzęt kuchenny.

Respondenci dostarczyli wielu informacji o lokalnych twórcach z Suchowoli. Mieszkańcy tej miejscowości wymieniali w ankietach osoby zajmujące się tańcem, rysowaniem, malarstwem, śpiewem, grą na instrumentach („kilka osób interesuje się grą na perkusji, gitarze, kilka osób ma talent wokalny”), robieniem zdjęć, rękodziełem artystycznym, szydełkowaniem. Jedna respondentka wpisała: „Osoba, która robi piękne dekoracje z kwiatów i następna pani, która robi piękne rzeczy z papieru, a następna jest świetną kucharką”.

Lokalne działaczki w wywiadach także wspominały o suchowolskich muzykach (zarówno profesjonalnych jak i amatorach, samoukach), o pani, która ma dar układania kwiatów, mieszkance tworzącej piękne rzeczy z papieru, a także o poetce i byłej nauczycielce, która dawniej (obecnie jest już na emeryturze) nie tylko prowadziła lokalną filię biblioteki, ale również organizowała uroczystości w szkole i pisała okolicznościowe wiersze. Ważną grupą w kontekście twórczości są też lokalni rzemieślnicy (np. stolarz, ślusarz). Działaczka Stowarzyszenia rozwoju wsi Suchowola „Wszyscy razem” zapewniała, że chętnie wspierają oni lokalne wydarzenia.

Na pytanie o możliwości współpracy między lokalnymi twórcami a domem kultury, liderki wymieniały organizacje spotkań, akademii czy koncertów, na których artyści mogliby podzielić się swoją twórczością (obecnie nie mają zbyt wielu takich możliwości). Zaznaczały jednak, że wielu twórców albo jest już w podeszłym wieku i niechętnie jeździ gdzieś dalej, albo pracuje i ma mało czasu. Wydarzenia te musiałyby więc być dość krótkie (albo umożliwiać uczestnictwo tylko w części imprezy) i odbywać się lokalnie.

Sami twórcy (z trojgiem z nich udało się przeprowadzić rozmowę) zauważali, że ludzie oczekują od występów wysokiej jakości i wykazywali obawy, czy prezentują odpowiedni poziom. Z drugiej strony opowiadali o licznych lokalnych wydarzeniach i uroczystościach, na których prezentowali swoje umiejętności. W większości były to święta religijne i narodowe, a także spotkania towarzyskie o charakterze wspólnej zabawy.

Twórcy-amatorzy pytani, czy widzą możliwość współpracy z domem kultury, stwierdzali, że raczej nie, bo są samoukami i tworzą sami dla siebie, nie są więc zainteresowani ani występami, ani zajęciami w M-GOK. Profesjonaliści zaś zwykle występują i doszkalają się w innych instytucjach (np. szkoła muzyczna, własny zespół). Dom kultury mógłby natomiast wesprzeć pomysł stworzenia orkiestry strażackiej zgłoszony przez jednego z rozmówców (patrz Potrzeby i pomysły mieszkańców pkt. 4.2.6).

Lokalne zasoby wypisane podczas warsztatu przez mieszkańców Pliskowoli i Suchowoli

3.4 Długoleka

Długoleka to wieś o bogatej historii i silnej lokalnej społeczności, położona około pięciu kilometrów od miasta Osiek, nad Wisłą, w okolicy tworzącej północno-wschodnią granicę obecnej gminy Osiek. W 2011 roku Długoleka liczyła 339 mieszkańców¹⁸.

Wieś posiada specyficzny układ przestrzenny nieodkrytej okolicy, wynikający najprawdopodobniej z lokowania jej na terenie leśnym, wymagającym karczowania. Nazwa pochodzi zapewne od „długiego łągu” albo „długiej łąki”. Pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi już z 1467 roku. Z dokumentów historycznych wyłania się obraz dobrze zorganizowanej wsi królewskiej.

Również czasy współczesne obfitują w przykłady samoorganizacji i siły społeczności mieszkańców Długoleki. W latach 50. w Długolece powstała szkoła podstawowa, niewiele później – oddział OSP. Po transformacji ustrojowej wieś wzbogaciła się o nowe budynki: w latach 90. wzniesiono nową remizę dla OSP oraz kaplicę pw. Matki Bożej Fatimskiej, pełniącą funkcję kościoła dla mieszkańców Długoleki i okolicznych

¹⁸ GUS, NSP 2011, https://www.polskawliczbach.pl/wies_Dlugoleka_swietokrzyskie

miejsowości. W 2001 roku w Długołęce zarejestrowano Stowarzyszenie rozwoju wsi Długołęka i okolicy. Stowarzyszenie to (stan na 2020 rok) pozostaje nieaktywne i w ankiecie zostało wspomniane tylko przez jednego z liderów lokalnych, jednak pozostali respondenci z Długołęki go nie wymieniali. Zgodnie z ogólnopolskimi trendami demograficznymi wieś starzeje się, coraz mniej młodych osób jest zainteresowanych pozostaniem w rodzinnej miejscowości i pracą na roli. Tym niemniej brak miejsca spotkań dla osób z grupy wiekowej 30+ został wymieniony przez jedną z uczestniczek badania jako problem.

Dużym problemem dla lokalnej społeczności w Długołęce była likwidacja szkoły podstawowej w 2013 roku. Razem ze szkołą zamknięta została też biblioteka i świetlica. Zdaniem jednej z rozmówczyń również działalność stowarzyszenia związana była ze szkołą i ustała po likwidacji placówki.

Najważniejszym miejscem spotkań w Długołęce jest remiza OSP. Poza spotkaniami mieszkańców organizowane są w niej wybory (biorą w nich udział również mieszkańcy okolicznych miejscowości). W remizie znajduje się mała siłownia, a zlokalizowane na jej terenie boisko w niedziele udostępniane jest młodzieży. Remiza jest również stałym miejscem spotkań grupy aktywnych młodych mieszkańców, która przy współpracy z OSP w Długołęce bierze udział w programach aktywizacji lokalnych społeczności. W 2018 roku nie udało się zrealizować projektu „Młodzi młodym”, którego celem było przekształcenie działki gminnej w boisko do gry w piłkę nożną. Tymczasem w 2019 roku powodzeniem zakończył się projekt „Nasze miejsce – wiejska siłka” zrealizowany w ramach programu „Działaj lokalnie”¹⁹. Dzięki niemu w OSP Długołęka powstała siłownia. Wśród zasobów Długołęki można więc wymienić aktywną i zmotywowaną do działania grupę mieszkańców posiadających doświadczenie w realizacji projektów pozarządowych.

Ważnym miejscem na lokalnej mapie Długołęki pozostaje budynek dawnej szkoły, wokół którego skupiają się działania nieformalnej grupy mieszkańców dbających o zachowanie dobrego stanu budynku i przestrzeni wokół niego. Przy szkole znajduje się plac zabaw, z którego korzystają najmłodsi mieszkańcy wsi. Wewnątrz budynku wykorzystywane jest obecnie tylko pierwsze piętro udostępniane mieszkańcom jedynie wtedy, gdy zachodzi taka potrzeba.

Część rozmówczyń zainteresowanych stworzeniem koła gospodyń wiejskich czy organizacją spotkań międzypokoleniowych wskazywała na potencjał szkoły jako miejsca spotkań wyposażonego w zaplecze kuchenne. Na terenie szkolnym odbywają się duże imprezy, takie jak Dzień Kobiet czy Piknik Rodzinny, organizowane przez samorządowców wspólnie dla sołectw Długołęka, Kąty i Lipnik. Ostatni Piknik Rodzinny,

¹⁹ „Wieści Osieckie” Nr 4(7) październik-grudzień 2019, s. 12-13

na którym było wiele atrakcji, takich jak dmuchańce dla dzieci i przejażdżki quadem, został bardzo dobrze zapamiętany przez mieszkańców wszystkich trzech miejscowości. Szkoła wraz z przylegającym do niej terenem to zdecydowanie miejsce o dużym potencjale, które może zyskać drugie życie jako świetlica czy miejsce aktywności lokalnej, z którego mogliby korzystać również dorośli mieszkańcy Długołęki.

W kaplicy pw. Matki Bożej Fatimskiej (Długołęka i okoliczne wsie należą do parafii Osiek) odbywają się niedzielne nabożeństwa, na które uczęszczają mieszkańcy Długołęki i okolicznych miejscowości. Jest to również miejsce spotkań wykorzystywane przez samorządowców do rozpowszechniania ważnych informacji. Przy kaplicy działa liczący około 13 osób „Legion kościelny”.

Jedna z mieszkanki Długołęki posiada zmysł estetyczny i przygotowuje stroiki na lokalne imprezy i wieńce na Boże Ciało. Trudno jednak mówić o szerszym zainteresowaniu mieszkańców rękodziełem – liderzy, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie znają poza nią innych osób, które zajmują się rękodzielnictwem. Więcej jest mieszkańców zainteresowanych muzyką. W wywiadach rozmówcy opowiadali o trzech starszych panach, którzy spotykają się co niedziela i wspólnie grają na akordeonie, perkusji oraz saksofonie. Czasem przygrywają też na lokalnych uroczystościach. Ponieważ są to osoby starsze, raczej nie są zainteresowane zajęciami i występami organizowanymi z dala od miejsca zamieszkania, ale niewątpliwie warto współpracować z nimi przy lokalnych działaniach.

3.5 Kąty

Kąty to mała wieś położona nad Wisłą nieopodal Długołęki, z którą łączy ją sięgająca średniowiecza historia. Liczba mieszkańców wsi zmalała w latach 1998-2011 o 30% i wynosi 73 osoby (2011 rok)²⁰. W związku z tym we wsi jest wiele pustostanów. Niedawno zamieszkały w niej tylko dwa młode małżeństwa. Ze względu na bliskie sąsiedztwo i niewielkie rozmiary miejscowości, większość osób mieszkających w Kątach korzysta z infrastruktury zlokalizowanej w Długołęce. Mieszkańcy uczęszczają na msze w kaplicy pw. Matki Bożej Fatimskiej, a wybory organizowane są w remizie OSP w Długołęce. Sołectwo w Kątach współpracuje z Długołąką i Lipnikiem przy organizacji wspólnych imprez takich jak Dzień Kobiet czy Piknik Rodzinny.

Wieś położona jest w atrakcyjnej okolicy, nad Wisłą. Większość mieszkańców to osoby dorosłe i w podeszłym wieku, często zajmujące się pracą na roli, mniej jest osób młodych i aktywnych społecznie. We wsi prężnie działa sołtyska. Niedawno w Kątach

²⁰ GUS, NSP 2011, https://www.polskawliczbach.pl/wies_Katy_osiek_swietokrzyskie

powstał plac zabaw. Kolejnym celem jest wybudowanie altany, która mogłaby stanowić miejsce spotkań dla starszych mieszkańców (liderka lokalna stwierdziła w wywiadzie, że wieś jest za mała na własną świetlicę czy bibliotekę, ale zdecydowanie brakuje w niej miejsca spotkań dla mieszkańców).

3.6 Lipnik

Niewielka wieś, w 2011 roku zamieszkała przez 114 mieszkańców²¹. Podobnie jak sąsiednie miejscowości może poszczycić się długą udokumentowaną historią. W ostatnich latach doświadczyła wyludnienia w dużo większej skali niż sąsiednie miejscowości (spadek liczby mieszkańców aż o 45% w latach 1998-2011). Lipnik położony jest w wyjątkowo malowniczej okolicy, nad samą Wisłą. Od reszty gminy oddziela go wiślane starorzecze – Jezioro Osieckie. W miejscowości znajduje się gospodarstwo agroturystyczne.

Odległość z Lipnika do Osieka i Długołęki jest podobna. Mieszkańcy Lipnika częściej decydują się na wyprawę do miasta – nie uczęszczają np. na msze w kaplicy pw. Matki Bożej Fatimskiej, lecz udają się do kościoła parafialnego w Osieku. Respondentka z Lipnika wskazała również Osiek jako główną miejscowość, w której „coś się dzieje”. Mimo to sołectwo Lipnik ściśle współpracuje z Długołąką i Kątami, angażując się we wspólne inicjatywy takie jak Piknik Rodzinny w Długołęce.

W Lipniku działa koło gospodyń wiejskich – właściwie grupa aktywnych kobiet wspomagających sołtysa i angażujących się w przygotowania różnych uroczystości, takich jak np. dożynki. Jedna z mieszkanki pięknie śpiewa i podobno występowała już w domu kultury. W okolicach Lipnika mieszka również pan, który maluje obrazy.

3.7 Osiek

Ponieważ diagnoza nie dotyczy stricte Osieka, raport nie zawiera dokładnego opisu tej miejscowości. Warte przytoczenia są jednak informacje z ankiet wypełnionych przez mieszkańców Osieka. Wynika z nich, że w mieście są osoby, które malują, rysują, szkicują, fotografują, haftują i zajmują się rękodziełem. Jedna z respondentek, która śpiewa i rysuje, wyraziła chęć uczestniczenia w wystawach artystycznych i występach publicznych.

21 GUS, NSP 2011, https://www.polskawliczbach.pl/wies_Lipnik_osiek_swietokrzyskie

4. Potrzeby i pomysły mieszkańców

4.1 Zainteresowania i czas wolny

Najpopularniejsze wśród badanych sposoby spędzania czasu wolnego to:

- czytanie książek,
- sport (jazda rowerem, jazda na rolkach, bieganie, ćwiczenia na siłowni, piłka nożna/mecze, basen/pływanie, spacer, aerobik),
- ogrodnictwo,
- słuchanie muzyki, chodzenie na koncerty,
- oglądanie filmów i seriali,
- spędzanie czasu ze znajomymi/rodziną.

Kilka osób, jako swoje zainteresowania wymieniło taniec, śpiew, podróżowanie/zwiedzanie, kulinaria, kontakt ze zwierzętami, pracę społeczną/pracę dla dobra ludzi, a także gry i rozwiązywanie zagadek logicznych (gra w szachy, układanie kostki Rubika, puzzle, krzyżówki).

Pojedyncze osoby spośród badanych interesują się też wyszywaniem, fotografią, fryzjerstwem, komputerami, oglądaniem filmów na YouTube, grą na perkusji, rysowaniem, wędkarstwem i nauką angielskiego.

4.2 Potrzeby kulturalne mieszkańców

4.2.1. Integracja międzypokoleniowa

Na każdym etapie diagnozy respondenci mówili o potrzebie integracji mieszkańców, wspólnych spotkań i aktywności, wspólnej zabawy. Jako przykłady tego typu działań najczęściej podawali imprezy lokalne, takie jak dożynki, Dzień Kobiet, pikniki rodzinne, festyny z różnymi konkursami i atrakcjami.

Większość rozmówców podkreślała również potrzebę integracji między pokoleniami i osobami z różnych roczników. Wymyślając wydarzenia kulturalne w swojej miejscowości, zwykle uwzględniali w nich potrzeby osób w różnym wieku. Planowali np. dmuchańce i konkursy dla dzieci na piknikach czy festynach, a w projekcie kina

plenerowego różne bloki tematyczne (bajki, filmowe klasyki z dawnych lat, kino akcji etc.) i seanse o różnych porach dnia. Chwalili też dotychczasowe inicjatywy skierowane do dzieci i rodziców, np. wspólny rajd rowerowy w ramach „Lata z frajdą” w Pliskowoli, a także działania aktywizujące seniorów, np. zbieranie wspomnień i dawnych przepisów w ramach projektu „Suchowolskie smaki”. Podobne działania można przeprowadzić w innych miejscowościach. Seniorzy, wśród których są osoby z rodzin mieszkających w danej miejscowości od pokoleń, stanowią skarbnicę wiedzy na temat lokalnej historii i tradycji, których młodszy mieszkańcy często nie znają. Niektórzy rozmówcy sugerowali też, że starsze mieszkanki wsi mogą uczyć młodsze koleżanki rękodzieła, szycia czy gotowania.

4.2.2. Zajęcia dla dzieci i młodzieży

Mieszkańcy i liderzy lokalni, z którymi przeprowadzono rozmowy, jako jedną z głównych potrzeb podawali zorganizowanie czasu dzieciom i młodzieży, głównie podczas wakacji/ferii, ale też na co dzień, po lekcjach. Pozytywnie oceniali wcześniejsze inicjatywy skierowane do najmłodszych (np. „Lato z frajdą” w Pliskowoli). Podkreślali też, że warto zaangażować młodzież w działania lokalne i zapewnić im własne miejsce spotkań (np. świetlicę, siłownię).

Podobne pomysły pojawiały się w ankietach. Na pytanie „Gdybyś dostał/a 4 000 zł na działania kulturalne w Twojej miejscowości, to co byś zorganizował/a?” mieszkanka Długoleki odpowiedziała: „Zorganizowałabym cykliczne warsztaty dla kobiet i małych dzieci”, a respondenci z Suchowoli wymieniali „świetlice dla dzieci”, „zajęcia, na których dzieci mogłyby się rozwijać” oraz „warsztaty dla dzieci, na których mogłyby poznać dawne zwyczaje w naszej miejscowości. Warsztaty zintegrowałyby dzieci ze starszymi mieszkańcami naszej wsi”.

W przeprowadzonym badaniu w bardzo niewielkim stopniu udało się dotrzeć do dzieci i młodzieży (ankiety wypełniło tylko dziewięć osób w wieku 10-17 lat, wszystkie z Suchowoli). Pośrednim źródłem informacji o tej grupie mieszkańców mogą być relacje dorosłych rozmówców, z których znaczna część ma dzieci lub wnuki. Wynika z nich, że młodzież z badanych miejscowości ma niewiele możliwości rozwijania swoich zainteresowań w miejscu zamieszkania. Szkoły w Pliskowoli i Suchowoli prowadzą zajęcia SKS, chór czy kółko muzyczne, ale ich oferta jest ograniczona. Wielu rodziców wozi dzieci na zajęcia dodatkowe do sąsiednich miejscowości, np. do Staszowa i Osieka.

Rozmówcy dość rzadko konkretyzowali, jakich zajęć dla dzieci i młodzieży brakuje w badanych miejscowościach. Dorośli proponowali warsztaty i wycieczki, a także

regularne zajęcia gimnastyczne, plastyczne lub muzyczne. Młodzież z Suchowoli zaproponowała ponadto w ankietach „lekcje gotowania”, „lekcje tańca” oraz „spotkania muzyczne”.

4.2.3. Warsztaty/kursy dla dorosłych

Dorośli mieszkańcy również chcieliby rozwijać swoje zainteresowania na tematycznych warsztatach, kursach czy zajęciach. Dogodną dla nich formą są jednorazowe wydarzenia albo cykle spotkań w godzinach popołudniowych i wieczornych. Niewykluczone jednak, że zbierze się grupa, która chciałaby spotykać się regularnie (np. panie z Suchowoli przez około rok uczestniczyły w zajęciach zumby, początkowo organizowanych w ramach projektu lokalnego stowarzyszenia, a następnie kontynuowanych dzięki temu, że uczestniczki same opłaciły instruktora. Ważne jednak, aby zajęcia odbywały się lokalnie, w miejscach zamieszkania uczestników lub w okolicy.

Mieszkańcy zapytani w ankietach, co ułatwiłoby im rozwijanie zainteresowań oraz jakie działania kulturalne zorganizowaliby w swoich miejscowościach, gdyby dostali na nie pieniądze, wymienili szereg różnorodnych zajęć. Niektórzy pisali ogólnie, że zorganizowaliby „ciekawe warsztaty i zajęcia”, „koła zainteresowań”, „cykle warsztatów tematycznych” albo „nowe działania prowadzone na terenie mojej miejscowości, np. różne warsztaty”. Inni podawali bardziej konkretne propozycje, np.:

- lekcje zumby (Pliskowola, Suchowola),
- kurs tańca (Suchowola),
- warsztaty plastyczne (Pliskowola, Suchowola),
- aerobik (Suchowola, Gmina Osiek),
- warsztaty fotograficzne (Osiek, Pliskowola),
- warsztaty czytelnicze (Pliskowola),
- klub książki (Suchowola),
- wycieczki (Pliskowola),
- zajęcia sportowe (Pliskowola, Suchowola),
- treningi koszykówki (Pliskowola),
- poznawanie historii swojego regionu (Pliskowola),

-
- plener malarski (Osiek),
 - warsztaty (np. florystyczne, szycia, makijażu) (Suchowola),
 - kursy językowe i komputerowe (Suchowola),
 - utworzenie niedzielnej kawiarenki kulturalnej (Suchowola).

4.2.4. Miejsca spotkań/światlice

W badanych miejscowościach wyraźnie brakuje lokalnych, ogólnodostępnych miejsc spotkań czy to pod dachem, czy na świeżym powietrzu.

W najmniejszych miejscowościach, czyli Lipniku i Kątach, nie ma ani szkoły, ani remizy, dlatego mieszkańcy zarówno na wybory czy zebrania, jak i wszelkie wydarzenia kulturalne jeżdżą do pobliskiej Długołęki. Obie miejscowości położone są wprawdzie w pięknej okolicy, nad Wisłą, ale brakuje w nich infrastruktury, aby organizować większe spotkania na świeżym powietrzu. W Kątach planowana jest budowa altany, aby było się gdzie spotkać.

W Długołęce jest niedawno odnowiona remiza, a w niej siłownia, która przyciąga młodych ludzi. Dzieci spotykają się na boisku lub placu zabaw. Jedna z lokalnych liderek zauważyła jednak, że brakuje miejsc, w których czas spędzałyby osoby powyżej 30. roku życia.

Również w Bukowej remiza jest punktem, wokół którego skupia się życie społeczne. Lokalni liderzy razem ze strażakami postawili sobie za cel „obudzenie” tej remizy. Wewnątrz budynku przeprowadzono już część prac remontowych. Z funduszy wojewódzkich wyremontowane zostały kuchnia i toalety, ale trzeba jeszcze wymienić okna i ogrzewanie oraz wyremontować dach. Aby remiza „zarabiała na siebie”, lokalni działacze planują wynajmowanie jej mieszkańcom na chrzty, komunie i inne imprezy rodzinne. Chcieliby też otworzyć tam świetlicę, ale jak stwierdziła jedna z rozmówczyń, „nie ma jeszcze etatu”. Ponadto w Bukowej jest plac zabaw, wybudowane w zeszłym roku boisko i siłownia, a także „piękne miejsce do spotkań” koło budynku OSP. Do zagospodarowania został jeszcze budynek starej szkoły, obecnie nieużywany.

„Zorganizowałabym świetlicę w remizie”, napisała w ankiecie młoda mieszkanka Suchowoli. Inna respondentka z tej miejscowości chciałaby, aby powstały „miejsca, w których można rozwijać swoje zainteresowania”. Marzenia te mogą się niedługo spełnić. Mieszkańcy Suchowoli czekają bowiem na otwarcie nowej remizy, w której ma zostać wydzielony fragment na wydarzenia kulturalne i spotkania lokalnego stowarzyszenia (do

tej pory odbywały się one w starej remizie lub w szkole). Działaczki stowarzyszenia myślą też o wydzierżawieniu placu przed remizą i zorganizowaniu tam terenu rekreacyjnego. Potrzebowałyby jednak wsparcia w znalezieniu finansowania i napisaniu projektu na te działania.

Również w Pliskowoli przydałoby się „jakieś fajne miejsce do spotkań”, jak określiła to jedna z mieszkanki. Do tej pory lokalni działacze, organizując wydarzenia kulturalne, korzystali z sal w szkole lub w remizie, ale ta ostatnia wymaga remontu. Działaczka Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi Pliskowola opowiadała o swoim pomysle stworzenia lokalnej świetlicy, w której odbywałyby się m.in. seanse filmowe (patrz Potrzeby i pomysły mieszkańców pkt. 4.3.3).

Także niektórzy mieszkańcy miasta chcieliby mieć ogólnodostępne miejsce, gdzie mogliby rozwijać swoje zainteresowania i kontakty towarzyskie. Jedna z Osieczanek napisała w ankiecie: „Stworzyłabym miejsce spotkań, gdzie młodzi i starsi mogliby porozmawiać spokojnie”. Inna zaproponowała „stworzenie spokojnego miejsca, np. kawiarni, świetlicy”. Takim miejscem mógłby być oczywiście dom kultury (patrz Działalność domu kultury z perspektywy mieszkańców oraz Rekomendacje).

4.2.5 Kino plenerowe/pokazy filmowe

Zainteresowanie kinem plenerowym i pokazami filmowymi zgłaszali mieszkańcy prawie wszystkich badanych miejscowości (Suchowola, Pliskowola, Długoleka, Kąty, Osiek). Prawdopodobnie wynika ono z braku profesjonalnego kina w najbliższej okolicy, ale łączy się też z opisaną wcześniej potrzebą integracji. Mieszkańcy znają ideę kina plenerowego, gdyż takie pokazy odbywały się już na terenie gminy (np. w Pliskowoli) i jak wynika z diagnozy, cieszyły się popularnością. Kino plenerowe i seanse filmowe w świetlicy pojawiły się także w projektach kulturalnych mieszkańców, które omówione są w podrozdziale Pomysły mieszkańców. Rozmówcy chętnie łączyliby kino plenerowe z piknikiem, ogniskiem lub inną imprezą integracyjną. Sugerowali, że pokazy pod chmurką można organizować w różnych miejscowościach (np. jako kino obwoźne), a na okres zimowy przenieść je do odpowiedniego budynku, np. domu kultury, lokalnej remizy, szkoły czy wymarzonej świetlicy (patrz Potrzeby i pomysły mieszkańców pkt. 4.3.3).

4.2.6. Występy na żywo (spektakle teatralne, występy kabaretowe)

W miejscowościach wiejskich poza pokazami filmowymi brakuje też występów teatralnych. W ankietach i wywiadach badani zgłaszali chęć wyjazdu do teatru bądź zorganizowania profesjonalnych występów w swojej miejscowości. Mieszkanka Osieka jako swój pomysł na działanie kulturalne wpisała „wyjazd bądź zaproszenie teatru”. Mieszkanka Suchowoli napisała: „Na pewno bym zabrała ludzi ze wsi do teatru, bo nigdy nie mieli takiej możliwości”. Nastolatka z tej samej miejscowości również zaproponowała „występ teatralny”. Tymczasem członek Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi Pliskowola jako jedną z rzeczy, której brakuje mieszkańcom w dziedzinie kultury, podał przyjazd kabaretu bądź teatru.

Liderka z Bukowej „obowiązkowo” zorganizowałaby kabaret. W tej miejscowości w 2017 roku odbyła się zabawa z okazji Dnia Dziecka i Zielonych Świątek, na której występował teatrzyk dla dzieci z Krakowa, a także piosenkarka Iwona Niedzielska i artysta kabaretowy Marek Malita. Według rozmówczyni z Bukowej program muzyczno-rozrywkowy bardzo podobał się mieszkańcom. Z kolei liderka z Kątów chwaliła występ, który odbył się w Dniu Kobiet. Można zatem powiedzieć, że są zarówno zainteresowanie, jak i możliwości organizowania tego typu gościnnych występów w przyszłości.

4.2.7. Sprzęt/wyposażenie i infrastruktura

Badani pytani, czego brakuje im w dziedzinie kultury i co ułatwiłoby im rozwijanie zainteresowań, wymieniali też pewne braki w wyposażeniu instytucji i w infrastrukturze lokalnej. Uczestnicy warsztatu badawczego zwrócili uwagę na brak sceny w budynku M-GOK, co znacznie utrudnia oglądanie organizowanych tam występów, bo pierwszy rząd widzów zasłania widok tym, którzy siedzą dalej.

Pozostałe odpowiedzi nie dotyczą M-GOK, ale w szerszym kontekście również wskazują potrzeby kulturalne mieszkańców. Respondentka z Suchowoli napisała, że rozwijanie zainteresowań ułatwiłaby jej „dobrze wyposażona biblioteka”. Według informacji respondentów w żadnej z badanych miejscowości nie ma biblioteki publicznej (najbliższe znajdują się w Osieku, Staszowie, Rytwianach, Koprzywnicy i Klimontowie). W Pliskowoli i Suchowoli funkcjonują natomiast biblioteki szkolne. Może warto pomyśleć o nawiązaniu z nimi współpracy i/lub stworzeniu filii bibliotecznych w większej liczbie miejscowości. Zważając, że czytanie książek jest jedną z najczęściej podawanych przez respondentów form spędzania czasu wolnego, biblioteki mogłyby być instytucjami, wokół których organizuje się życie kulturalne wsi.

Wielu respondentów chciałoby mieć w swojej miejscowości obiekty sportowe, takie jak siłownia plenerowa, ścieżki rowerowe czy boisko. Chociaż nie są to obiekty stricte związane z działalnością kulturalną, jednak jak już wspomniano często pełnią rolę lokalnych miejsc spotkań, w których organizowane są różnego typu wydarzenia.

4.3 Pomysły mieszkańców na działania kulturalne w swoich miejscowościach

Zarówno w ankietach, wywiadach telefonicznych, jak i podczas warsztatu badawczego, mieszkańcy gminy pytani byli o to, jakie działania kulturalne zorganizowaliby, gdyby dostali finansowanie, bądź jaki jest ich wymarzony projekt kulturalny. Większość odpowiedzi ograniczała się do jednego zdania. Zdarzali się jednak rozmówcy, którzy mieli już wcześniej przemyślane pomysły/projekty i bardziej szczegółowo opowiadali, w jaki sposób wyobrażają sobie ich organizację i czego potrzebują do realizacji. Jeden projekt powstał podczas warsztatu badawczego. Wiele pomysłów powtarzało się niezależnie od miejscowości, z jakiej pochodzili rozmówcy. Najbardziej popularne i dopracowane pomysły zaprezentowane są poniżej.

4.3.1 Impreza integracyjna

Większość pomysłów mieszkańców ma charakter imprez integracyjnych. W ankietach często wymieniane były „piknik rodzinny”, „impreza”, „spotkania” itp. Mieszkanica Pliskowoli zaproponowała zorganizowanie „biesiady międzypokoleniowej z kultywowaniem rodzimych tradycji”. Respondentka z Suchowoli zorganizowałaby „imprezę taneczną z karaoke”.

Liderzy/rki (m.in. z Bukowej, Długoleki, Pliskowoli), którzy/re proponowali/ły tego typu imprezy, jako potencjalne przeszkody w realizacji podali/ły „małe zaangażowanie mieszkańców”, „niewielką liczbę osób zainteresowanych” albo „kwestie finansowe”. Pomocne w realizacji imprez integracyjnych byłoby zaś wsparcie władz lokalnych.

Imprezy integracyjne nasi rozmówcy chętnie łączyliby z pokazem filmowym lub aktywnością fizyczną, np. wycieczką rowerową, „biegiem po zdrowie”, zawodami sportowymi dla obu płci. Mieszkaniec Suchowoli zaproponował natomiast łączenie sportu z działalnością charytatywną: „Jakby mi się udało za taką kwotę to zorganizowałbym turniej piłki nożnej o puchar burmistrza. Kwota wstępu byłaby dowolna, ile ktoś by chciał, tyle by wpłacił, ponieważ zebrane pieniądze chciałbym żeby były przekazane na cel charytatywny”.

4.3.2 Kino plenerowe

Jak już wspomniano wcześniej, pomysł zorganizowania kina plenerowego zgłaszali mieszkańcy Suchowoli, Pliskowoli, Długoleki, Kątów i Osieka.

Podczas warsztatu badawczego online mieszkańcy Suchowoli i Pliskowoli opracowali zarys własnego projektu kina plenerowego. Chcieliby je zorganizować w okresie wakacyjnym, najchętniej w formie serii pokazów o różnej tematyce, odbywających się raz w tygodniu. Myśleli przede wszystkim o seansach wieczornych, ale pojawił się też pomysł, aby były również poranne pokazy dla dzieci i popołudniowe dla seniorów. Wyjściem naprzeciw różnorodnym gustom mieszkańców jest też pomysł przeprowadzenia ankiety sprawdzającej, jakie filmy chcieliby oglądać. W trakcie albo po pokazach filmowych twórcy tego projektu planowali wspólne ognisko lub grill. Jako odpowiednie miejsca na kino plenerowe wymienili plac przed szkołą i plac przed remizą (zarówno w Pliskowoli, jak i Suchowoli), a także rynek i stadion w Osieku. Filmy planowali pozyskać z wypożyczalni lub z serwisu Netflix, a sprzęt (projektor, odtwarzacz, głośniki, ekran) wypożyczyć ze szkoły lub z M-GOK. O obsługę techniczną pomysłodawcy poprosiliby pracowników M-GOK. Drewno na ognisko zapewniłby leśniczy. Poczęstunek mogliby przygotować chętni mieszkańcy, członkowie lokalnych stowarzyszeń albo kuchnia szkolna z Pliskowoli. Z potrzebnych rzeczy uczestnicy warsztatu wymienili też węgiel/brykiety na grill oraz namiot lub inne zabezpieczenie przed deszczem.

Projekt ten niewątpliwie wymaga jeszcze dopracowania, ponieważ powstał podczas warsztatu. Nie ma też lidera, który zadbałby o jego realizację. Znalezienie takiej osoby albo grupy osób wymagałoby prawdopodobnie działań ze strony domu kultury (skontaktowania się z uczestnikami warsztatu, a także z lokalnymi stowarzyszeniami, szkołami, jednostkami OSP, leśniczym). Z drugiej strony pomysł ten koresponduje z opisanymi wcześniej potrzebami mieszkańców, wykorzystuje lokalne zasoby i może stać się świetną bazą dla inicjatyw oddolnych.

Tymczasem działacz z Pliskowoli opowiadał, że parę lat temu członkowie Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi Pliskowola zorganizowali kino plenerowe w swojej miejscowości. Filmy kupili z funduszy projektu, zorganizowali rzutnik i nagłośnienie, ekran zrobili z folii. Podczas wydarzenia pomagali wolontariusze, którzy przygotowali również poczęstunek. Pomysłodawca tego przedsięwzięcia jest chętny, aby powtórzyć je w podobnej formule. Dodatkowo chciałby zakupić leżaki, aby mieszkańcy mogli wygodnie oglądać filmy. Według jego relacji w stowarzyszeniu działa wiele aktywnych osób, wydaje się więc, że poza wsparciem finansowym projekt ten wymaga dużego zaangażowania ze strony domu kultury. Warto jedynie poinformować członków Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi Pliskowola o terminie naboru inicjatyw w ramach programu „Dom Kultury+” i zachęcić ich do udziału w nim.

4.3.3 Świetlica w Pliskowoli

Inna działaczka Stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi Pliskowola opowiadała o swoim pomysle rozbudowy lokalnej remizy i stworzenia tam świetlicy, w której można by prowadzić różnorodne zajęcia (np. szkolenia kulinarne, z projektowania ogrodów czy pisanie projektów), a także organizować seanse filmowe niezależnie od pogody i pory roku. Poza tym mieszkańcy Pliskowoli urządzaliby tam komunie oraz inne imprezy rodzinne. Najpierw trzeba jednak wykupić działkę, wyremontować budynek i wyposażać świetlicę (w remizie jest tylko piec kaflowy). W realizacji pomysłu pomogliby prezes i członkowie stowarzyszenia. Niewielkie wsparcie finansowe mogłyby zapewnić lokalne firmy. Na dalszym etapie potrzebna byłaby pomoc w organizacji zajęć i znalezieniu instruktorów.

Jak już pisaliśmy, potrzebę posiadania własnej świetlicy lub innego miejsca spotkań zgłaszali również mieszkańcy innych badanych miejscowości. Projekt taki wymaga na początku sporej inwestycji budowlanej – zbudowania nowego obiektu bądź rozbudowy/remontu istniejącego. Jednak przykłady Bukowej, gdzie wokół remizy powstał teren rekreacyjno-sportowy, a sama remiza jest remontowana, oraz Długoleki, gdzie w odnowionej remizie powstała siłownia, pokazują, że przy współpracy lokalnych liderów i dzięki środkom z programów, takich jak PROW czy „Działaj Lokalnie”, tego typu przedsięwzięcia są możliwe. Wskazane wydaje się, aby M-GOK w miarę możliwości wspierał powstawanie świetlic wiejskich, a tam, gdzie powstaną, pomagał w tworzeniu ich oferty, organizacji wydarzeń kulturalnych i aktywizacji mieszkańców.

4.3.4 Kurs gotowania, szycia i tańca w Długolece, zawiązanie koła gospodyń wiejskich

Rozmówczyni z Długoleki zaproponowała zorganizowanie kursu gotowania, szycia albo tańca. „Myślę, że mieszkanki byłyby zainteresowane, takie fajne są kobiety po sześćdziesiątce, takie, co się tylko w swoim gronie spotykają, bo nie mają już rodzin”, opowiadała. Zaznaczyła, że instruktorki gotowania nietrudno byłoby znaleźć, gdyż w Długolece mieszkają dwie kucharki. Spotkania można by organizować w remizie lub w budynku dawnej szkoły.

Podobny pomysł (praktyczny kursy gotowania i pieczenia) przedstawiła liderka z Kątów, zapewniając, że są osoby zainteresowane, jak i „piekarka pierwszej klasy”, która mogłaby poprowadzić zajęcia kulinarne. Potrzebne byłoby wsparcie organizacyjne i ewentualny zakup naczyń. Zaproponowała, aby spotkania odbywały się w Długolece. W tej sytuacji warto rozważyć połączenie obu projektów.

Rozmówczyni z Kątów wspominała też, że starsze mieszkanki chętnie przekażą swoje umiejętności młodzieży, nauczą szydełkowania, szycia czy gotowania. Również liderzy z innych miejscowości wspominali o możliwości wymiany umiejętności między mieszkankami i mieszkańcami, a także o potencjale, aby założyć koło gospodyń wiejskich. Jak dotąd jednak pomysł ten nie został zrealizowany w żadnej z badanych miejscowości. Może nabór inicjatyw w ramach programu „Dom Kultury+” będzie okazją do pierwszych działań w tym kierunku.

4.3.5 Warsztaty rozwojowe dla kobiet w Suchowoli

Działaczka z Suchowoli również ma pomysł na projekt skierowany do kobiet, który obejmowałby kurs szycia, warsztaty rękodzielnicze, a także promował zdrowy tryb życia poprzez zajęcia kosmetyczne i ruchowe/taneczne. „Tańczę, szyję, dbam o siebie, czy jakoś tak chciałam to nazwać”, opowiadała. Myślała też o tym, aby przy okazji (w ramach opłat za zajęcia) zebrać pieniądze na cele charytatywne. Jako prowadzących chętnie widziałaby instruktorów spoza Suchowoli, choć rozważa też lokalne krawcowe i „osoby, co robią takie wspaniałe rzeczy”. Głównymi wyzwaniami w realizacji projektu są według pomysłodawczyni organizacja, zaangażowanie i zmobilizowanie ludzi, zapewnienie lokum, znalezienie odpowiednich instruktorów i rozliczenie ich pracy. W tych obszarach chętnie skorzystałaby ze wsparcia.

Pomysł ten ma wiele elementów wspólnych z projektami z Długołęki i Kątów. Może i w jego przypadku udałoby się wprowadzić elementy integracji międzypokoleniowej i wymiany umiejętności między mieszkańcami. Członkini Stowarzyszenia rozwoju wsi Suchowola „Wszyscy razem” wspominała np. o pani, która wytwarza ozdoby z papieru i mogłaby to pokazać, ale jeszcze nie było z nią warsztatów.

4.3.6 Orkiestra i świetlica strażacka w Suchowoli

Jeden z suchowolskich muzyków opowiedział podczas wywiadu o swoim pomysle, aby założyć orkiestrę strażacką, która uświetniałaby uroczystości strażackie i lokalne święta. Pierwowzorem dla niej (a także ewentualnym wsparciem) mogłaby być orkiestra górnicza działająca przy kopalni siarki grupy Azoty. Jako że w Suchowoli jest dość dużo osób grających na różnych instrumentach, prawdopodobnie udałoby się zebrać zespół. Potrzebny byłby zakup umundurowania oraz sala na próby. Rozmówca sugerował, aby w lokalnej remizie albo w Osieku stworzyć świetlicę strażacką, z której mogłaby korzystać orkiestra. Pomysłem zainteresowany jest podobno sołtys Suchowoli. Wiedzą

o nim też jednostki OSP w Suchowoli i Osieku, ale jak to ujął rozmówca: „zawsze są ważniejsze rzeczy”. Pomysł wymaga wsparcia organizacyjnego i finansowego.

4.3.7 Szkolenie/wyjazd studyjny dla lokalnych działaczy i mieszkańców

Liderzy lokalni wspominali o potrzebie pobudzenia aktywności mieszkańców i znalezienia inspiracji do nowych działań. Dwie z naszych rozmówczyń zorganizowałyby w tym celu wyjazd studyjny bądź krótkie szkolenie/warsztat dla mieszkańców oraz członków lokalnego stowarzyszenia.

Rozmówczyni z Bukowej chętnie zaprosiłaby lidera z innej miejscowości, który pokaże, jak (inaczej) można działać lokalnie, da dobry przykład zarządzania i samorealizacji. Liczy na to, że zrozumienie, jak ludzie organizują się i działają w innych miejscach, „otworzy” mieszkańców na nowe możliwości. „Zasobów jeszcze nie mam, ale piszę projekty na to, aby obudzić społeczną świadomość w kobietach, na całą gminę, aby ludzie wyszli z domów”, stwierdziła. Opowiadała, że przydałaby jej się pomoc w pisaniu wniosków i w rozliczeniach finansowych, bo nie czuje się w tym wystarczająco kompetentna.

Podobny pomysł ma działaczka z Suchowoli: „Ja chciałabym pokazać ludziom, jak inni żyją, zabrać mieszkańców np. do innego stowarzyszenia, do kina, pokazać, jak można żyć, działać”. Również jedna z respondentek z Suchowoli napisała w ankiecie, że podoba jej się „wyjazd do innych stowarzyszeń [aby] poznać ich, wymienić poglądy”, co sugeruje, że wśród mieszkańców znajdują się chętni na takie spotkania.

Żadna z pomysłodawczyń nie podała konkretnych propozycji, kto mógłby pełnić rolę lidera, na którym warto się wzorować, ani z jakimi innymi organizacjami chciałyby nawiązać kontakt. Rolą M-GOK może być pomoc w znalezieniu takich zewnętrznych partnerów. Niewątpliwie warto też wspierać integrację i wymianę doświadczeń między działaczami i stowarzyszeniami z terenu gminy. Może okazać się, że dobrego przykładu i inspiracji do działań nie trzeba szukać daleko.

4.3.8 Wycieczka do Zakopanego dla dzieci i seniorów z Długołęki oraz Lipnika

W ankietach i wywiadach mieszkańcy dość często zgłaszali chęć wyjazdu na wycieczkę. Potrzeba ta może być obecnie szczególnie ważna ze względu na to, że przez ostatnie miesiące (z powodu epidemii) nie można było nigdzie wyjechać, a także

z powodu zbliżających się wakacji. Lider z Długoleki jako swój pomysł na działalność kulturalną zaproponował wycieczkę do Zakopanego dla dzieci i seniorów. Opowiadał, że poczynione zostały pierwsze kroki w tym kierunku i zabezpieczone środki finansowe na ten cel. Przyznał, że organizatorzy wycieczki chętnie skorzystaliby z pomocy przy rozliczaniu tego przedsięwzięcia. Również mieszkanka Lipnika chciałaby, aby dofinansowano dzieciom jakieś wyjazdy. „W tej chwili jak koronawirus, to ciężko. Ale mogłoby coś być zorganizowane dla dzieci z mniejszych miejscowości”, stwierdziła.

4.3.9 Publikacje i działania poświęcone lokalnej historii oraz tradycji

Ten pomysł nie został bezpośrednio zgłoszony przez żadnego respondenta ani respondentkę, ale z przeprowadzonych wywiadów można wywnioskować, że tego typu inicjatywy cieszą się popularnością. Działaczki z Suchowoli opowiadały o zrealizowanym w 2018 roku projekcie „Suchowolskie smaki”, w który zaangażowała się duża część wsi. Odbłyły się warsztaty kulinarne nawiązujące do dawnych tradycji, wydana została też publikacja z lokalnymi przepisami kulinarnymi. Pierwszy etap projektu prowadzony był we współpracy z emerytowaną nauczycielką, która jest skarbnicą wiedzy na temat lokalnej historii i tradycji. Opowiadania o dawnych czasach okazały się bardzo interesujące dla młodszych mieszkańców Suchowoli. „Ja dowiedziałam się np. że naprzeciwko szkoły była kiedyś karczma”, stwierdziła jedna z rozmówczyń.

Pomysł na inną publikację dotyczącą lokalnej historii powstał w 2019 roku podczas przygotowań uroczystości z okazji 55-lecia szkoły w Suchowoli. Była nauczycielka przekazała wówczas szkole wspomnienia o pierwszym kierowniku tej placówki, ale nie wie, co się dalej z nimi stało. Można spytać szkołę, czy są zainteresowani wydaniem tych materiałów.

Również w pozostałych badanych miejscowościach jest duży potencjał, by wspólnie z mieszkańcami odkrywać i dokumentować lokalne dziedzictwo. W Bukowej członkowie stowarzyszenia „Bukowianie” planowali zbieranie wśród mieszkańców starych przedmiotów i założenie w remontowanej remizie izby pamięci. Seniorki z Kątów i Długoleki mogłyby podzielić się dawnymi, lokalnymi przepisami kulinarnymi, a także uczyć szycia i robótek ręcznych. Inspiracją może być też projekt „Osiek na starych fotografiach” zrealizowany przez stowarzyszenie Osieczanie²².

²² „Więści Osieckie”, Nr 4(7) październik - grudzień 2019, s. 7, zob. też https://www.facebook.com/Osiek-na-starej-fotografii-687959101297415/?ref=py_c&eid=ARCAcUBIZHo0wantE9HbFkAegumfZ_3Oum9ynNsLKfBHEG4DQsmpOFL0G_LxXGquYDAHt4bQV8C1Azw0

4.4 Miejsca spotkań, sposoby komunikacji i zdobywania informacji o wydarzeniach

4.4.1 Kluczowe miejsca spotkań w badanych miejscowościach

Jak już zostało wspomniane, najważniejszymi miejscami, w których gromadzą się mieszkańcy badanych miejscowości, są remizy OSP, szkoły oraz kościoły i kaplice. W miejscowościach tych nie ma bibliotek czy świetlic funkcjonujących niezależnie od szkół. Poza tym popularnymi miejscami spędzania wolnego czasu ze znajomymi są obiekty sportowe (boiska), miejsca na ognisko oraz tereny nad rzeką. Osoby biorące udział w badaniu rzadko wspominały inne miejsca interakcji między mieszkańcami, np. sklepy. W większości miejscowości objętych diagnozą istnieje zapotrzebowanie na miejsce spotkań dla mieszkańców, czego wyrazem może być chęć dalszego wykorzystywania budynku szkoły mimo likwidacji placówki (Długoleka, Bukowa), oraz starania na rzecz tworzenia nowych miejsc spełniających tę potrzebę (np. altana w Kątach).

4.4.2 Najważniejsze kanały komunikacji M-GOK z mieszkańcami

Grafika powyżej przedstawia w formie chmury tagów częstotliwość, w jakiej w ankiecie dla mieszkańców wymieniane były różne formy komunikacji pomiędzy M-GOK i mieszkańcami. Nasi respondenci zdecydowanie najczęściej zdobywali informacje na temat wydarzeń odbywających się w M-GOK za pośrednictwem Internetu. Spośród konkretnych stron, najczęściej wymienianą z nazwy była platforma społecznościowa Facebook. Dwóch respondentów wskazało stronę internetową M-GOK w Osieku, dwóch innych – stronę gminy. Należy tu jednak zaznaczyć, że ze względu na zdalną formę badania, na ankietę odpowiadały głównie osoby aktywnie korzystające z mediów społecznościowych do śledzenia wydarzeń w okolicy. Wyniki mogłyby być inne, gdyby w badaniu wzięło udział więcej osób rzadziej korzystających z mediów społecznościowych, w tym osób starszych.

Drugim najczęściej wymienianym źródłem informacji były ogłoszenia oraz plakaty. Dowodzi to, że tradycyjne nośniki informacji wciąż odgrywają ważną rolę w komunikacji M-GOK z mieszkańcami. Wyrażając opinię na temat ogłoszeń i plakatów niektórzy anketowani zwracali uwagę na to, że promocja jest niewystarczająca oraz skupiona w Osieku. Jako rekomendację można wskazać lokowanie materiałów promocyjnych

(plakatów, ulotek) właśnie w tych miejscach, gdzie spotykają się mieszkańcy mniejszych miejscowości.

Pięciu ankietowanych wymieniło „znajomych” jako ważne źródło informacji o wydarzeniach w gminie. W ankiecie pojawiło się również hasło „plotka”. Komunikacja bezpośrednia stanowi również ważne narzędzie komunikacji dla lokalnych liderów. W ankietach i wywiadach liderzy często oprócz Internetu podawali jako narzędzie komunikacji telefon, pocztę pantoflową czy ogłaszanie informacji mieszkańcom w miejscach, gdzie się zbierają, np. po niedzielnej mszy. Tego typu bezpośrednie kontakty odegrały też znaczącą rolę w rekrutacji osób uczestniczących w badaniu. W celu zapewnienia dobrej komunikacji osoby pracujące w M-GOK mogą wykorzystywać swoje sieci kontaktów do rozpowszechniania informacji o działalności ośrodka. Zasięg tej promocji można zwiększyć, włączając w rozpowszechnianie informacji liderów i liderki lokalnych społeczności.

Badanie uwidocznilo rozdzźwięk pomiędzy tym, jak rolę domu kultury postrzegają jego pracownicy, a jak mieszkańcy badanych miejscowości. Pracownicy domu kultury chcieliby zwiększyć zaangażowanie mieszkańców w działania kulturalne, tymczasem mieszkańcy biorący udział w badaniu najczęściej postrzegają M-GOK przez pryzmat zajęć dla młodzieży (których oferta nie zawsze im odpowiada) oraz imprez okolicznościowych, a nie jako instytucję, z którą można współpracować w zakresie aktywności lokalnej czy realizacji własnych pomysłów.

Dysonans w postrzeganiu roli M-GOK w życiu kulturalnym gminy można ograniczyć dzięki szeroko zakrojonej i przemyślanej strategii komunikacyjnej, obejmującej zarówno informację o działaniach realizowanych przez M-GOK, jak i jego możliwościach, zasobach i zakresach działania. Komunikacja z mieszkańcami to aspekt działalności M-GOK, któremu warto poświęcić uwagę i dalej doskonalić, by wzmocnić obraz domu kultury jako aktywnej instytucji odpowiadającej na potrzeby mieszkańców gminy.

Możliwości komunikacyjne M-GOK można było zauważyć podczas rekrutacji osób do badania. Początkowo liczba odpowiedzi, napływających po umieszczeniu ankiety na stronie internetowej M-GOK Osiek i udostępnieniu jej na portalu Facebook, była niewielka. Dopiero powtarzane akcje promocyjne, zorganizowane dzięki dużemu zaangażowaniu pracowników M-GOK (powtórne udostępnienia w mediach społecznościowych, komunikacja bezpośrednia z członkami rodzin, nauczycielami etc.), pozytywnie wpłynęły na zaangażowanie mieszkańców w badanie (po każdym działaniu ze strony pracowników M-GOK przybywało kilkunastu respondentów). Jak widać, samo udostępnienie informacji w mediach społecznościowych było niewystarczające, by dotarła ona do mieszkańców. Aktywnościami, które pozytywnie wpływają na przepływ

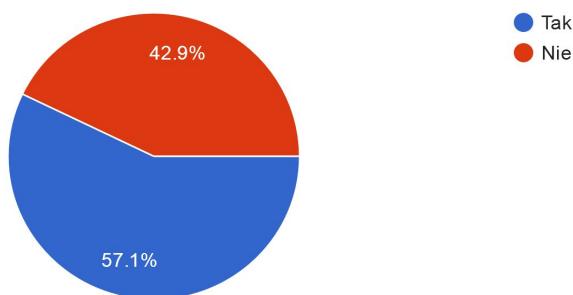
informacji, są aktywne działania promocyjne, najlepiej prowadzone jednocześnie przy użyciu różnych metod komunikacji.

4.5 Działalność domu kultury z perspektywy mieszkańców

Największym walorem działalności M-GOK, jaki pojawił się w ankietach, jest bezinteresowność, z jaką pracownicy domu kultury angażują się na rzecz życia kulturalnego gminy. Na pytanie o to, co by się zmieniło, gdyby zabrakło domu kultury, jedna z respondentek odpowiedziała: „Nie byłoby już żadnej bezinteresownej pomocy, imprez, zajęć edukacyjnych i sportowych, ponadto zabrakłoby atrakcji dla najmłodszych”. Wiele osób uczestniczących w badaniu dostrzega rolę M-GOK w Osieku jako jedynej instytucji kultury w gminie i chciałoby, żeby funkcjonował on jak najlepiej.

Mieszkanki, świadome negatywnych konsekwencji braku instytucji kultury w gminie, wskazują na „brak integracji” oraz „brak scalania mieszkańców, mniejszy dostęp do kultury”. Można więc stwierdzić, że M-GOK odgrywa ważną rolę w integracji, przynajmniej części aktywnych mieszkańców gminy. Głosem wskazującym na ważną rolę, jaką M-GOK odgrywa w integracji mieszkańców, wtóruje część liderów. Jeden z nich wskazuje na „brak integracji ze społecznością lokalną”, gdyby dom kultury przestał istnieć. Jedna z ankietowanych osób odwołała się również do pewnego historycznego i sentymentalnego przywiązania do instytucji: „Dom kultury jest od zawsze i niech tak zostanie”, napisała w ankiecie.

Czy jesteś zadowolony/a z działalności domu kultury?
49 responses

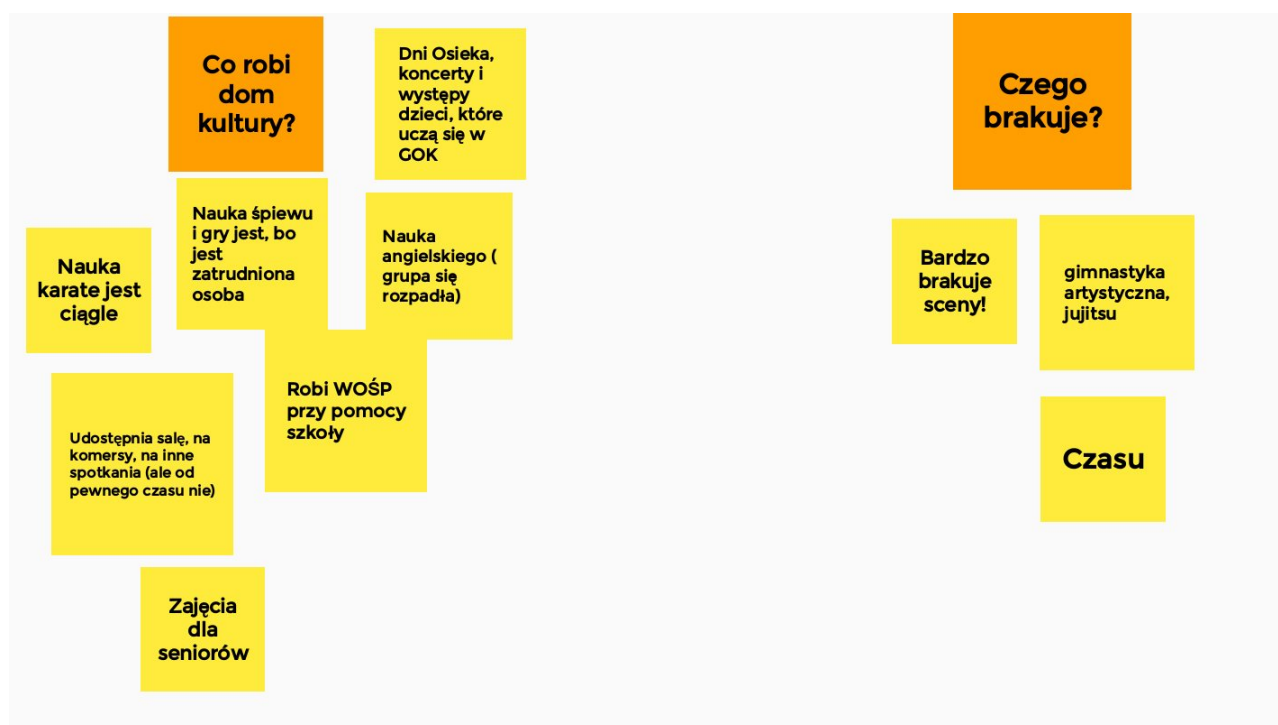
Na ogólne pytanie „czy jesteś zadowolony/a z działalności domu kultury?” ponad połowa respondentów odpowiedziała twierdząco. Biorąc pod uwagę, że pytanie dotyczy

dotychczasowej działalności, oznacza to, że ponad połowa ankietowanych jest już zadowolona z zajęć czy imprez, w których wzięła udział. Oznacza to, że jest dobrze, może więc być tylko lepiej. Jednakże dość wysoki odsetek odpowiedzi negatywnych może wskazywać na istnienie niezaspokojonych potrzeb mieszkańców gminy – praca nad tymi obszarami powinna spowodować, że z czasem liczba osób zadowolonych z działalności M-GOK będzie rosła.

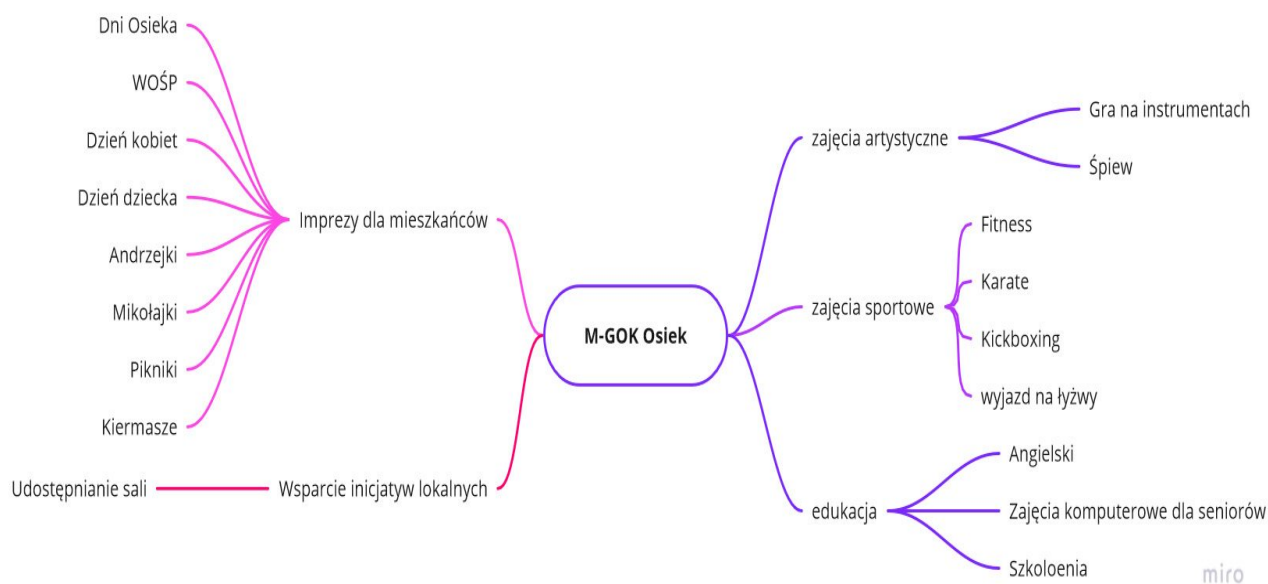
Analizując całokształt odpowiedzi ankietowych należy stwierdzić, że tylko cztery osoby oceniły działalność domu kultury jednoznacznie negatywnie, warto jednak poświęcić trochę miejsca również tym opiniom. Jedna z respondentek stwierdziła, że instytucja „faktycznie nie funkcjonuje”. Pozostałe odpowiedzi zawierały wskazanie pewnych niezaspokojonych potrzeb i trudności, jak np. brak zajęć interesujących daną osobę, godziny zajęć pokrywające się z godzinami pracy, trudności związane z dojazdem, brak aktywności w miejscowościach wiejskich.

Ogólnie na pytanie „Co by się zmieniło w Pana/Pani życiu, gdyby zabrakło domu kultury?”, aż 32 ankietowanych mieszkańców udzieliło odpowiedzi „nic” albo „nie wiem”. Odpowiedzi te pojawiały się również u osób, które deklarowały udział (swoją bądź swoich dzieci) w zajęciach/imprezach organizowanych przez M-GOK. Może to świadczyć o niskim poczuciu współodpowiedzialności mieszkańców za placówkę, jak i wskazywać na brak zrozumienia roli, jaką M-GOK odgrywa albo może odgrywać w życiu lokalnej społeczności.

W trakcie warsztatu z mieszkańcami, aby lepiej zrozumieć, jak postrzegają oni rolę domu kultury, czym według nich jest ta instytucja i czym się zajmuje, przeprowadzona została moderowana dyskusja na ten temat.

Dodatkowo w ankiecie respondenci pytani byli o to, w jakich aktywnościach organizowanych przez dom kultury brali udział w ostatnim czasie. Przeanalizowanie wyników ankiet, dyskusji w trakcie warsztatu i wywiadów telefonicznych pozwoliło stworzyć mapę działań M-GOK w takim ujęciu, jak postrzegają je mieszkańcy.

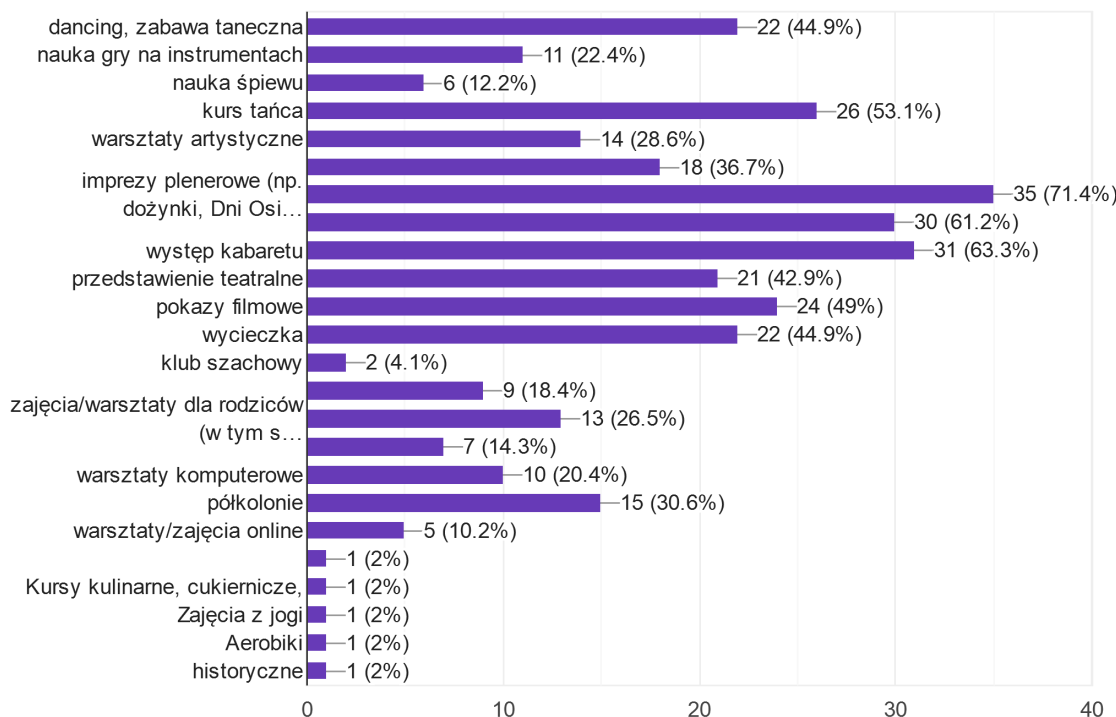

Mapa ta odzwierciedla wyobrażenia mieszkańców (i niekoniecznie pokrywa się z faktyczną działalnością M-GOK). Widać na niej, że mieszkańcy łączą działalność domu kultury głównie z imprezami dla dzieci i młodzieży oraz dużymi imprezami dla wszystkich mieszkańców gminy. Ważnym aspektem działalności M-GOK dla mieszkańców są też zajęcia sportowe. Sport wielokrotnie pojawiał się zarówno w ankietach, jak i rozmowach z mieszkańcami jako najpopularniejszy sposób spędzania czasu wolnego, ale też element potrzeb – wśród pomysłów mieszkańców było wiele związanych z aktywnością fizyczną. Z opinii respondentów wynika, że aktywność sportowa i rekreacyjna stanowi ważną potrzebę mieszkańców i daje możliwości owocnej współpracy z domem kultury. Respondenci rzadko postrzegali M-GOK jako instytucję która może wspierać ich własne działania i inicjatywy.

Ankietowani mieszkańcy udzielali również odpowiedzi na pytanie wielokrotnego wyboru o to, jakiego rodzaju wydarzenia czy zajęcia najbardziej ich interesują.

Proszę zaznaczyć jakie zajęcia/wydarzenia Cię interesują.

49 responses

Jak wykazały wyniki ankiety, największym zainteresowaniem mieszkańców cieszą się duże imprezy plenerowe. Najczęściej wybierane odpowiedzi to „imprezy plenerowe”, „koncert” (nazwa niewidoczna na wykresie – 30 głosów, 61,2%), występ kabaretu. Dużym zainteresowaniem cieszą się również innego rodzaju otwarte wydarzenia kulturalne: pokazy filmowe, teatralne, wspólne wycieczki. Stosunkowo mniejszym zainteresowaniem cieszy się oferta stała domu kultury, jednak i tu nie brakuje osób deklarujących chęć udziału w zajęciach rozwijających. Dużym zainteresowaniem cieszy się pomysł zorganizowania działań skierowanych do dorosłych, w tym seniorów – może to być obiecujący kierunek rozwoju dla M-GOK, zwłaszcza że respondenci często wracali w swoich wypowiedziach do tego typu zajęć, które były już przez M-GOK organizowane.

W dalszej części badania mieszkańcy udzielili odpowiedzi na pytanie o oczekiwania i plany możliwe do realizacji wspólnie z M-GOK. W pytaniu tym chodziło głównie o zidentyfikowanie takich działań, w których respondenci chcieliby brać udział czy wręcz przejąć w nich rolę liderką. Udzielając odpowiedzi na pytanie otwarte, osoby przedstawiały własne propozycje działań. Poniżej przedstawione zostały najbardziej interesujące i obiecujące obszary współpracy.

- Organizacja spotkań integracyjnych

Potrzeba integracji pojawia się w różnych elementach diagnozy. Wiele osób zadeklarowało chęć uczestniczenia i tworzenia takich wydarzeń. Ze strony liderów pojawiły się nawet pomysły na konkretne inicjatywy – mieszkaniak Pliskowoli zaproponował np. spotkanie integracyjne dla członków stowarzyszeń i koła gospodyń wiejskich.

- Organizacja wycieczek, obozów

Chęć zaangażowania w tego typu działania pojawiła się kilkakrotnie w odpowiedziach mieszkańców, co współgra z pomysłem wyjazdu do Zakopanego dla dzieci i seniorów z Długoleki oraz Lipnika (patrz Potrzeby i pomysły mieszkańców pkt. 4.3.8.).

- Organizacja wydarzeń plenerowych, kina, teatru

W tym przypadku również gotowość do zaangażowania koresponduje zarówno z analizowanymi wcześniej preferencjami mieszkańców, jak i zgłaszanymi przez nich pomysłami, np. na organizację kina plenerowego (patrz Potrzeby i pomysły mieszkańców pkt. 4.3.2).

- Organizacja wydarzeń/działalności kulturalnej w miejscowościach wiejskich

Wydarzenia kulturalne organizowane w badanych miejscowościach (poza Osiekiem) zostały szerzej omówione w rozdziałach dotyczących potrzeb i rekomendacji. Warto jednak odnotować, że w prawie każdej z tych miejscowości są osoby deklarujące gotowość zaangażowania się w takie działania.

- Wsparcie domu kultury w promocji

Jedna z respondentek zaproponowała również swoje wsparcie w promowaniu działalności M-GOK. To ważny głos, ponieważ takie osoby, obok lokalnych liderów i liderów, mogą odegrać istotną rolę w informowaniu mieszkańców o działaniach odbywających się w domu kultury, ale też o możliwościach działania we własnych miejscowościach.

Warto wspomnieć również o głosach krytycznych. Jedna z mieszkank nie widzi możliwości współpracy, gdyż „ludzie z M-GOK nie robią tego z pasją, oni mają to gdzieś, rutyna ich zjadła”. Ta sama respondentka ocenia dom kultury jako instytucję zamkniętą dla mieszkańców i ignorującą ich potrzeby. Jest to głos skrajny, zestawiony jednak z faktem, że dom kultury często nie jest postrzegany przez mieszkańców jako miejsce realizacji własnych inicjatyw, otwiera pole do refleksji nad tym, jakie mogą być skuteczne sposoby otwarcia M-GOK jako instytucji na mieszkańców.

Ponadto w rozmowach telefonicznych respondentkom i respondentom zadano pytanie o to, jakiego wsparcia oczekiwali od M-GOK przy realizacji inicjatyw kulturalnych. Tutaj najczęściej przewijającym się pomysłem na współpracę, ale też potrzebą, było wspólne pisanie projektów. M-GOK mógłby stanowić rodzaj „organizacji parasolowej” dla aktywistów z różnych miejscowości (takie projekty obejmujące kilka wsi były już realizowane w przeszłości). Pracownicy domu kultury mogliby też wspierać liderów i liderki działań jako eksperci, zwłaszcza w zakresie pisania czy rozliczania projektów. W kilku wypowiedziach pojawiła się sugestia, że to M-GOK powinien wyjść z inicjatywą („coś zaproponować”). Rozmówcy wspominali o pomocy w organizacji miejsc aktywności w swoich miejscowościach, np. zakupie sprzętu czy zaadaptowaniu przestrzeni na potrzeby działań społecznych i kulturalnych.

5. Rekomendacje

5.1 Wsparcie integracji międzypokoleniowej

Biorąc pod uwagę zdiagnozowane potrzeby i pomysły mieszkańców, warto niewątpliwie wspierać integrację międzypokoleniową poprzez organizowanie imprez i wydarzeń dla możliwie szerokiego grona odbiorców, a także działań aktywizujących kilka grup wiekowych, np.:

- wspólne zajęcia dla dzieci i rodziców,
- wycieczki/konkursy/gry terenowe dla młodzieży i dorosłych,
- wymiana doświadczeń oraz umiejętności między starszymi i młodszymi mieszkańcami (nauka obsługi komputera, szycia, gotowania, robótek ręcznych etc.),
- uroczystości szkolne dla uczniów i rodziców bądź dla obecnych uczniów i absolwentów,

-
- projekty angażujące młodzież oraz seniorów w dokumentację lokalnej historii i tradycji (jedni opowiadają o dawnych czasach, drudzy zbierają te historie i przedstawiają je w formie filmu, wystawy, publikacji etc.).

Inspiracje:

- projekt „Suchowolskie smaki” zrealizowany w 2018 przez Stowarzyszenie rozwoju wsi Suchowola „Wszyscy razem”
http://leliwa.pl/suchowola__suchowolskie_smaki/,
- działania Stowarzyszenia „Pracownia Etnograficzna” na Podlasiu, projekt „Między pokoleniami: etnografia i dziedzictwo”:
<https://etnograficzna.pl/projekty/miedzy-pokoleniami-etnografia-i-dziedzictwo/>,
„Zeszyt zabaw i łamigłówek od babci dziadka” wydany w ramach projektu:
<https://etnograficzna.pl/wp-content/uploads/2020/03/Zeszyt-zabaw-i-%C5%82amig%C5%82%C3%B3wek-od-babci-i-dziadka.pdf>,
- „Działać międzypokoleniowo” Iwona Raszeja-Ossowska, przewodnik nt. organizacji współpracy międzypokoleniowej na terenach wiejskich
http://witrynawiejska.org.pl/data/generacje_24_3_2016.pdf,
- „Działania międzypokoleniowe” tekst: Beata Tokarz-Kamińska, Towarzystwo Inicjatyw Twórczych "ę", 2010
http://mmk.e.org.pl/eakademia/eakademia_scenariusze_miedzypokoleniowe.html

5.2 Działania w miejscowościach wiejskich

Mimo aktywności lokalnych liderów oraz wsparciu M-GOK, życie kulturalne gminy skupia się w Osieku. W miejscowościach wiejskich odbywają się coroczne wydarzenia typu dożynki, Dzień Dziecka czy Dzień Kobiet, a od czasu do czasu przeprowadzane są różnorodne projekty kulturalne, jednak działania te zwykle realizowane są w ramach jednorazowych/krótkookresowych grantów i brak im regularności. Według mieszkańców w badanych miejscowościach brakuje zajęć dla dzieci i młodzieży, pokazów filmowych, występów teatralnych i kabaretowych, warsztatów dla dorosłych (artystycznych, kulinarnych, tanecznych, ogrodniczych etc.).

Ważnym celem długofalowym dla ośrodka kultury może być zmniejszenie rozdziewku w dostępie do kultury między wsiami a miastem. Warto kontynuować dotychczasowe wydarzenia (np. podchody i ognisko w Pliskowoli podczas wakacji z MGOK), a także inicjować nowe działania, zwłaszcza w miejscowościach, w których stosunkowo mało

się dzieje (Lipnik, Kąty, Długoleka). Można też pomyśleć o stworzeniu filii M-GOK w miejscowościach wiejskich, które miałyby własną ofertę zajęć i wydarzeń (mogłyby zarazem służyć jako świetlice i/lub siedziby lokalnych stowarzyszeń).

5.3 Wsparcie lokalnych stowarzyszeń i liderów

Z diagnozy wynika, że stowarzyszeniom i liderom lokalnym potrzebne jest wsparcie przy pracy projektowej, w kwestiach prawno-finansowych, a także inspiracji i wymiany doświadczeń z innymi działaczami.

Wielu rozmówców sugerowało, że M-GOK mógłby pomóc w zorganizowaniu zajęć lub warsztatów w ich miejscowościach, np. pomóc w znalezieniu odpowiedniej osoby, która je poprowadzi.

Często pojawiało się też oczekiwanie, że dom kultury pomoże pisać wnioski oraz rozliczać projekty. Praca w organizacji pozarządowej wymaga określonej wiedzy i umiejętności (np. znajomości aktualnych przepisów, śledzenia ogłaszanych konkursów). Członkowie lokalnych stowarzyszeń zwykle w działalność swojej organizacji angażują się wolontaryjnie. Wielu pracuje/pracowało w zupełnie innym zawodzie, w związku z czym pisanie wniosków, rozliczanie projektów czy prowadzenie księgowości bywa dużym wyzwaniem. Niektóre stowarzyszenia korzystały w tym zakresie z pomocy znajomych pracujących w trzecim sektorze. Wspólna praca nad projektami może wydatnie przyczynić się do wzmocnienia integracji pomiędzy domem kultury i innymi lokalnymi organizacjami oraz aktywnymi jednostkami.

Respondenci jako jedną z głównych barier w realizacji własnych pomysłów wymieniali też niedobór środków finansowych. Wiele programów grantowych wymaga od realizatorów wkładu własnego, tymczasem dochody lokalnych stowarzyszeń to głównie składki członkowskie i ewentualnie darowizny od sponsorów (zwykle miejscowych przedsiębiorców). Lokalne stowarzyszenia mogłyby wprowadzić dodatkową działalność odpłatną (np. sprzedaż kulinariów i rękodzieła), jednak w tym celu muszą spełnić określone wymogi formalne (np. posiadać kasę fiskalną).

Działaniem wartym rozważenia jest propozycja, aby M-GOK (np. za pośrednictwem strony internetowej) poinformował lokalnych działaczy o programach wspierających organizacje pozarządowe, oferujących bezpłatne szkolenia, konsultacje itp.

Obiecującym aspektem działań, który M-GOK mógłby rozwijać w tym kontekście, jest sieciowanie lokalnych działaczy. Rolą M-GOK mogłoby być np. organizowanie spotkań, na których dowiedzą się oni więcej o swoich przedsięwzięciach i wymienią się

doświadczeniami. Kolejnym krokiem byłyby wizyty studyjne w organizacjach/instytucjach spoza gminy (patrz: Potrzeby i pomysły mieszkańców pkt. 4.3.7). M-GOK mógłby wesprzeć lokalnych liderów w znalezieniu organizacji/grup/osób, na których warto się wzorować i z którymi warto nawiązać kontakt. Można też zachęcać członków lokalnych stowarzyszeń do zawierania partnerstw, które pozwolą im realizować większe projekty.

5.4 Zaangażowanie społeczności lokalnych

Jak wynika z diagnozy, w każdej z badanych miejscowości jest grupa aktywnych mieszkank i mieszkańców. W niektórych miejscowościach działają zarejestrowane stowarzyszenia. Równie ważne są grupy nieformalne. W kilku wsiach aktywnie działają kobiety, tworząc koła gospodyń wiejskich i/lub angażując się w organizację lokalnych uroczystości. Są także grupy skupione wokół uprawiania sportu – np. panie, które wspólnie biegają bądź młodzież trenująca na siłowni, którą stworzyła w remizie w Długołęce. Osoby starsze często angażują się w działalność przykościelną, a także tworzą grupy towarzyskie, których członkowie utrzymują ze sobą bliskie kontakty. Wszystkie te grupy stanowią ogromny potencjał małych miejscowości. W przypadku części z nich M-GOK może odegrać rolę katalizatora, umożliwiając formalizację takiej grupy. W innych przypadkach pracownicy M-GOK mogliby odegrać rolę animatorów pomagających np. w realizacji pomysłów dotyczących integracji międzypokoleniowej. W przypadku każdego działania w miejscowościach wiejskich, zaangażowanie lokalnej społeczności będzie ogromnym wsparciem dla domu kultury czy grupy inicjatywnej odpowiedzialnej za działania, dzięki temu, że będą one mogły liczyć na pomoc i współpracę na miejscu. W dłuższej perspektywie taka współpraca może przyciągnąć też więcej osób bezpośrednio do domu kultury w Osieku.

W większości objętych badaniem miejscowości mieszkają również utalentowane osoby, w tym artyści. Wyjście z inicjatywą do tych osób pomoże w tworzeniu sieci kontaktów M-GOK i wpłynie pozytywnie na lokalne poczucie sprawczości i integracji. W przypadku osób uzdolnionych artystycznie warto zauważyć, że są to często osoby w podeszłym wieku (lub na odwrót, bardzo młode), często też zajmują się swoją twórczością amatorsko. Z różnych powodów osoby te mogą wykazywać rezerwę wobec występów publicznych. Warto więc, aby wydarzenia angażujące/promujące lokalnych twórców miały charakter wspólnej zabawy, a nie poważnych występów/konkursów, tak by ich nie onieśmielać.

5.5 Tworzenie miejsc spotkań/światlic/MAL-i w miejscowościach wiejskich

Marzeniem wielu mieszkańców i działaczy lokalnych jest stworzenie światlic (może to być wydzielona sala w remizie lub szkole), w których można organizować spotkania kulturalne, zajęcia dla dzieci, warsztaty dla dorosłych oraz seanse filmowe. Światlice byłyby zapleczem dla lokalnych stowarzyszeń i innych aktywnych grup, a także mogłyby być wynajmowane mieszkańcom na chrzciny, komunie i inne imprezy rodzinne. W mniejszych miejscowościach również pojawia się potrzeba miejsca spotkań, choćby w formie małej altany.

Badani zwracali uwagę na brak miejsc dla młodych ludzi. Niektórzy światlice przeznaczyliby głównie dla dzieci i młodzieży. Respondenci często zgłaszali też pomysły stworzenia siłowni (plenerowej albo wewnętrznej, np. w remizie) jako miejsca spotkań i rekreacji dla młodych. Z drugiej strony część badanych wskazywała również jako problem brak miejsc aktywności dla osób z grupy wiekowej 30+ oraz takich, które nie są zainteresowane aktywnością fizyczną (nie jest więc dla nich atrakcyjna np. siłownia w remizie). Potrzeba ta koresponduje z szerszym trendem demograficznym, jakim jest starzenie się polskiego społeczeństwa. Również ze względu na ten problem zamknięto szkoły w Bukowej i Długolece. Biorąc pod uwagę, że budynki po szkołach są wciąż wykorzystywane przez sołectwa przy organizacji różnych wydarzeń, można pokusić się o pomysł otwarcia ich dla mieszkańców i wzmocnienia ich roli jako centrów lokalnej aktywności. Za pewną inspirację mogą służyć tutaj, funkcjonujące w większych miastach, np. w Warszawie, Miejsca Aktywności Lokalnej (MAL-e) (<https://inicjatywa.um.warszawa.pl/mal>). Są to różnego typu miejsca, które oprócz swojej codziennej działalności (bycia np. domem kultury, biblioteką, klubokawiarnią), wspierają lokalne pomysły i działania społeczne mieszkańców. W podobny sposób można szerzej otworzyć na inicjatywy mieszkańców miejsca już odgrywające ważną społecznie rolę, jak np. remizy.

Oczywiście takie miejsce wymagałoby pracy animatora albo animatorki. W niektórych miejscowościach, np. Bukowej i Suchowoli, lokalni działacze rozpoczęli już starania mające na celu stworzenie światlicy i dużym wsparciem dla nich mogłaby być pomoc w rekrutacji i zatrudnieniu pracowników do tych nowych miejsc.

W wielu miejscowościach istnieją też inicjatywy na rzecz organizacji terenów rekreacyjnych, m.in. przy remizach. Inicjatywę taką mają np. działaczki stowarzyszenia w Suchowoli, którym mogłoby przydać się wsparcie w realizacji tego pomysłu.

5.6 Rozszerzenie oferty domu kultury

Spośród respondentów ankiety dla mieszkańców aż 60% deklaruje, że nie korzysta z oferty domu kultury. Przyczyn tego stanu jest wiele i zostały one omówione na kartach tego raportu. W wielu odpowiedziach pojawia się element braku odpowiednich/ciekawych zajęć. Podobnie często pojawia się opinia, że „oferta jest uboga”. W trzech wypadkach osoby wymieniły konkretne zajęcia sportowe, w których chciałby brać udział – dwa razy była to gimnastyka artystyczna, raz jujitsu. Co najmniej dwie osoby poszukują kursów językowych. Jedna, uzdolniona plastycznie respondentka z Suchowoli, zaproponowała organizację warsztatów florystycznych. Kilkakrotnie zostały wymienione bariery w dostępie do zajęć, np. związane z godzinami, w których się odbywają („zajęcia odbywają się w godzinach mojej pracy”). Respondenci deklarowali również zainteresowanie większą liczbą zajęć skierowanych do dorosłych czy seniorów. Bez wątpienia M-GOK nie może odpowiedzieć na potrzeby wszystkich mieszkank i mieszkańców gminy, tym niemniej godne polecenia jest kontynuowanie refleksji nad działalnością domu kultury i poszukiwanie nowych zajęć, które przyciągną najwięcej użytkowników. Warto się też zastanowić, czy zmiana godzin niektórych zajęć zapewni większą dostępność, np. dla osób pracujących, a także dla dzieci pracujących rodziców.

5.7 Budowa sceny w M-GOK w Osieku

Brak sceny w budynku M-GOK zdiagnozowany został jako problem w trakcie warsztatu z mieszkańcami. Okazało się, że w całej gminie nie ma właściwie miejsca oferującego profesjonalne warunki dla występów artystycznych. Wybudowanie sceny w domu kultury być może nie odpowiada w sposób bezpośredni na potrzeby mieszkank i mieszkank miejscowości objętych badaniem, jednakże może w znaczący sposób ułatwić i podwyższyć jakość wydarzeń artystycznych, które tak jak koncerty, cieszą się największą popularnością wśród osób objętych badaniem.

6 Podsumowanie

Na początku diagnozy określone zostały kluczowe problemy, na rozwiązaniu których chcieli skupić się pracownicy M-GOK w Osieku. Wśród nich na pierwszy plan wysuwały się kwestie niewielkiego zaangażowania mieszkańców oraz powiązane z tym problemy z frekwencją na wydarzeniach, promocją działań domu kultury i udziałem w tworzeniu kulturowego krajobrazu gminy. Wybuch epidemii Covid-19 spowodował konieczność zmiany całej metodologii badania, budząc obawy, czy w takich warunkach uda się zebrać potrzebne informacje o miejscowościach, od których jest się odciętym? Wyniki diagnozy przerosły jednak oczekiwania. Z rozmów przeprowadzonych w formie wywiadów telefonicznych z lokalnymi liderami (np. członkami stowarzyszeń, sołtysami, radnymi) i mieszkańcami wyłania się obraz wsi, w których mimo wielu problemów i ograniczeń (emigracja, starzenie się społeczeństwa, niskie budżety) dzieje się bardzo dużo, a mieszkańcy i mieszkanki są żywo zaangażowani w życie społeczne i kulturalne swoich miejscowości. W wielu miejscowościach z powodzeniem realizowane są różne inicjatywy oddolne. Badanie dostarczyło również informacji o wielu ciekawych działaniach inicjowanych przez M-GOK. Wykazało duże zainteresowanie pracowników domu kultury otwarciem tej instytucji na mieszkańców i zaangażowanie w realizację działań wykraczających poza standardową ofertę kulturalną, czego przykładem jest m.in. dwukrotny udział w programie: „Dom Kultury+”. Wyniki badania potwierdzają duży potencjał dla dalszego rozwoju działalności kulturalnej i współpracy pomiędzy M-GOK i grupami aktywnych mieszkańców.

Program „Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne” skupiający się na realizacji lokalnych, oddolnych inicjatyw może wydatnie przyczynić się do integracji różnych środowisk w gminie i pomóc w rozwoju M-GOK jako instytucji partnerskiej i otwartej na potrzeby mieszkańców. Realizatorzy badania wyrażają nadzieję, że raport ten i informacje w nim zawarte pomogą w realizacji działań zaplanowanych w ramach projektu „Razem działamy – lokalnie korzystamy”, a w perspektywie długofalowej pomogą w sieciowaniu i integracji aktywnych mieszkańców gminy Osiek.